

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ &

ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΜΣ «ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ»

**Το ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και η
εσωτερική ασφάλεια:**

**Ο εκφοβισμός και η πορνογραφία ανηλίκων ως
μορφές ηλεκτρονικού εγκλήματος**

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΙΧΑΚΗ

Επιβλέπων καθηγητής: Ευστάθιος Φακιολάς

Κόρινθος, Οκτώβριος 2021

University of Peloponnese

Faculty of Social and International Sciences

**Department of Political Science and International
Relations**

Master in “Governance and Public Policies”

**Hellenic Ministry of Citizen Protection and internal
security:**

**Bullying and child pornography as cyber crime
parameters**

EVAGGELIA MICHAKI

Supervisor professor: Efstathios Fakiolas

Corinth, October 2021

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστική ευθύνη της συγγραφέως και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η ΔΗΛΟΥΣΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΙΧΑΚΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας την διπλωματική μου εργασία στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: Διακυβέρνηση & Δημόσιες Πολιτικές, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Φακιολά Ευστάθιο τόσο για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου για την πολύ ενδιαφέρουσα θεματική που ανέλαβα να εκπονήσω, όσο και για την πολύτιμη καθοδήγησή του από την έναρξη μέχρι την ολοκλήρωσή της.

Εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες στους Αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας, ιδιαιτέρως δε στα στελέχη της που υπηρετούν στην Δ/ση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, για τη διάθεση πρωτογενών στατιστικών στοιχείων, αναφορικά με το θέμα της εργασίας, αλλά κυρίως για τη συμμετοχή τους στην έρευνα με την μορφή της συνέντευξης, καταθέτοντας τις απόψεις και την εμπειρία τους ως προς την αντιμετώπιση των υποθέσεων ηλεκτρονικού εγκλήματος, που αφορούν ανήλικους.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στα μέλη της οικογένειά μου για την υπομονή και τη στήριξη που μου πρόσφεραν σε αυτό το ταξίδι της γνώσης.

Το ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και η εσωτερική ασφάλεια:

Ο εκφοβισμός και η πορνογραφία ανηλίκων ως μορφές ηλεκτρονικού εγκλήματος

Σημαντικοί Όροι: Ηλεκτρονικό έγκλημα, ασφάλεια, διαδίκτυο, ανήλικοι, πορνογραφία, εκφοβισμός, Ελληνική Αστυνομία, Δίωξη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι παγκοσμίως γνωστό ότι το διαδίκτυο παίζει σημαντικό ρόλο στην καθημερινότητα μας, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του τρόπου ζωής και των δραστηριοτήτων μας. Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια συνέβαλε στην αύξηση των χρηστών του διαδικτύου, το οποίο πέρα από τις θετικές επιδράσεις του, εγκυμονεί κινδύνους και προκαλεί παραβατικές συμπεριφορές. Έτσι, διαπιστώνονται φαινόμενα εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο, τα οποία συνιστούν νέα απειλή ως προς την ασφάλεια και την προστασία των πολιτών, σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι στον πραγματικό κόσμο, γεγονός που οφείλεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Σε αυτή την εργασία επιχειρείται η ανάλυση δύο εξαιρετικά σοβαρών μορφών ηλεκτρονικού εγκλήματος, που αφορούν ανηλίκους, την πορνογραφία και τον εκφοβισμό, μαζί με τις αυτοκτονίες. Η μελέτη εστιάζει στην αξιολόγηση των επιχειρησιακών στρατηγικών που εφαρμόζει η Ελληνική αστυνομία και, ειδικότερα, η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος. Ως ερευνητική μέθοδος χρησιμοποιήθηκε, εκτός της ανάλυσης περιεχομένου πρωτογενούς και δευτερογενούς βιβλιογραφίας, η ημι-δομημένη συνέντευξη από Αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας για συλλογή πρωτογενών στοιχείων μέσα από την εμπειρία τους. Τα ευρήματα έδειξαν ότι τα σύγχρονα και αναβαθμισμένα μέτρα που χρησιμοποιεί το ελληνικό κράτος για την πρόληψη και καταστολή των αδικημάτων, όσον αφορά τους ανηλικούς χρήστες του διαδικτύου, θεωρούνται επιτυχή και ικανοποιητικά ώστε να ενισχύσουν το αίσθημα ασφάλειας της ελληνικής οικογένειας.

Hellenic Ministry of Citizen Protection and internal security:

Bullying and child pornography as cyber crime parameters

Key words : cyber crime, security, the Web, minors, pornography, bullying, Hellenic Police, prosecution

Abstract

It is universally accepted that the Web is of outstanding importance to our everyday life, as it is an innate element of our lifestyle and activities. The last decades saw a rapid technological development, which resulted in the increase of the web users. This is undeniably a positive development, but it can also be perilous and initiate delinquency. Thus, there are cyber crime instances, which can be considered a new threat to civil protection and security. These instances occur online to a greater extent than in the non-virtual world, which has to do with their distinctive features. This assignment deals with the analysis of the outstandingly serious forms of cyber crime, pornography, bullying and suicide among minors.

The study focuses on the evaluation of the strategies which Hellenic Police, and, in particular, the Hellenic Cyber Crime Division, applies. The research methods used included both the review of primary and secondary bibliography and semi-structured interviews with Hellenic Police officers for the selection of raw facts and figures based on their experience.

The findings saw that the up-to-date and advanced measures the Greek state takes to prevent and prosecute cyber juvenile delinquency are considered effective and satisfying, thus reinforcing security among the civilians.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ	
1.1. Η ασφάλεια και η προστασία του πολίτη	3
1.2. Διαδίκτυο και ηλεκτρονικό έγκλημα	6
1.2.1 Πως ορίζεται το ηλεκτρονικό έγκλημα	8
1.2.2. Μορφές και χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού εγκλήματος	9
1.2.3 Ευρωπαϊκές και διεθνείς στρατηγικές αντιμετώπισης του ηλεκτρονικού Εγκλήματος	11
1.3.Ανήλικοι και διαδίκτυο	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	
2.1. Το ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και το ηλεκτρονικό έγκλημα	19
2.2 Η Δ/ση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας	22
2.2.1 Δράσεις- μέτρα πρόληψης για την προστασία των παιδιών	23
2.3 Συνεργασία της ΕΛ.ΑΣ. με ελληνικές ΜΚΟ για την αντιμετώπιση του Ηλεκτρονικού Εγκλήματος	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	
3.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί της παιδικής πορνογραφίας	31
3.2 Ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο	36
3.3 Η ελληνική πραγματικότητα: ανάλυση και συζήτηση των ευρημάτων	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.:ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

4.1. Ο εκφοβισμός των παιδιών μέσω του διαδικτύου	41
4.2 Εφηβικές αυτοκτονίες και το φαινόμενο της Μπλε Φάλαινας	42
4.3 Η ελληνική πραγματικότητα: ανάλυση & συζήτηση ευρημάτων	45
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	47
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΛΑΝΟ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	49
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙ.Δ.Η.Ε.	52
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΑΦΙΣΣΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ, SafeLine & EUROPOL	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκαν νέες, ολοένα και πιο πολύπλοκες απειλές στο διαδίκτυο ή αλλιώς χαρακτηριζόμενο ως «κυβερνοχώρο» (cyber space), τέτοιες που διαταράσσουν την ασφάλεια των πολιτών. Η συνειδητοποίηση των κινδύνων από εγκλήματα, που εκτελούνται στο διαδίκτυο, απαιτούν την συνεργασία της κοινωνίας των πολιτών τόσο με τους θεσμικούς παράγοντες, όσο και με τις αρχές επιβολής του νόμου για την αντιμετώπισή τους.

Στην εργασία αυτή θα μελετήσουμε τις νέες μορφές εγκληματικότητας, που υφίσταται στον κυβερνοχώρο και απειλούν την ασφάλεια των πολιτών. Θα εστιάσουμε σε δύο μορφές ηλεκτρονικού εγκλήματος αναφορικά με τους ανήλικους, στην πορνογραφία και τον εκφοβισμό μαζί με τις αυτοκτονίες, που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια μέσα από το διαδίκτυο. Το ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, ως φορέας σχεδιασμού πολιτικής, θέτει τις βάσεις για τη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τους πολίτες. Βασικό ρόλο σχετικά με την πρόληψη και την καταστολή των πολλαπλών μορφών ηλεκτρονικών εγκλημάτων έχει η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας, η οποία εφαρμόζει τόσο την ελληνική όσο και την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Σκοπός της έρευνας είναι η αξιολόγηση των επιχειρησιακών στρατηγικών, που εφαρμόζει η Ελληνική αστυνομία και ειδικότερα, η Δ/ση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης, εκφοβισμού και αυτοκτονιών μέσω του διαδικτύου κατά την τελευταία 5ετία. Το ερώτημα που τίθεται είναι διττό: α) ποιες αλλαγές έφερε η νέα αναβαθμισμένη δομή της υπηρεσίας; και β) σε ποιο βαθμό οι επιχειρησιακές δράσεις της Δ/σης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος για την αντιμετώπιση των παραπάνω δύο μορφών ηλεκτρονικού εγκλήματος, θεωρούνται επιτυχείς ως προς την ενίσχυση της ασφάλειας και της προστασίας της ελληνικής οικογένειας;

Προκειμένου να απαντηθεί το διττό αυτό ερώτημα, χρησιμοποιήσαμε ως ερευνητική μέθοδο, εκτός της ανάλυσης περιεχομένου πρωτογενούς και δευτερογενούς βιβλιογραφίας, την ημι-δομημένη συνέντευξη, που περιελάμβανε εννέα (9) ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και δόθηκε σε Αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίοι υπηρετούν στη Διεύθυνση Δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος

στην Αθήνα. Ο καθορισμός του δείγματος έγινε βάσει επαγγελματικής ειδικότητας και επαγγελματικής κατάρτισης, προκειμένου να καταγραφούν οι απόψεις και η εμπειρία όσων έρχονται αντιμέτωποι με τις δύο υποθέσεις αδικημάτων που αφορούν τους ανήλικους. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας, της ανάλυσης των ευρημάτων καθώς και της συζήτησης των αποτελεσμάτων, επιχειρήσαμε να τεκμηριώσουμε την αρχική μας θέση ότι οι σύγχρονες στρατηγικές, που εφαρμόζει η Ελληνική Αστυνομία και ειδικότερα η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, ως προς την πρόληψη και την καταστολή της πορνογραφίας και του εκφοβισμού των ανηλίκων μέσω του διαδικτύου, θεωρούνται επιτυχείς για το ελληνικό κράτος, ώστε να παρέχουν ασφάλεια στους πολίτες και στις οικογένειές τους.

Πιο αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο, θα διενεργηθεί δευτερογενής ποιοτική έρευνα μέσω βιβλιογραφικής επισκόπησης, όπου θα γίνει ανάλυση των βασικών εννοιών «εσωτερική ασφάλεια» και «ηλεκτρονικό έγκλημα». Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθούν τα μέτρα πρόληψης και οι επιχειρησιακές δράσεις, που εφαρμόζει το ελληνικό κράτος ως προς την αντιμετώπιση των φαινομένων διαδικτυακής πορνογραφίας και του εκφοβισμού των ανηλίκων σε συνδυασμό με προθέσεις αυτοκτονιών. Ακολουθεί το τρίτο και το τέταρτο κεφάλαιο με εννοιολογικούς ορισμούς από την ελληνική και την διεθνή βιβλιογραφία, σχετικά με τις υποθέσεις των αδικημάτων που διαπράττονται στο διαδίκτυο και αφορούν τους ανήλικους, συμπεριλαμβανομένων των πρωτογενών στοιχείων της τελευταίας πενταετίας, καθώς και εμπειρικών απόψεων των Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας ως προς την αντιμετώπιση τους. Τέλος, θα γίνει αποτίμηση των ευρημάτων για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

1.1. Η ασφάλεια και η προστασία του πολίτη

Ο όρος «ασφάλεια» ποικίλλει ανάλογα με τον τρόπο που την χρησιμοποιεί κάποιος και το περιεχόμενο που λαμβάνει η έννοια. Η «ασφάλεια» στο Μικρό Ελληνικό λεξικό (1996) των Τεγόπουλος-Φυτράκης, ορίζεται ως «η έλλειψη κινδύνου, σιγουριά» και ως αντίθετη της καταγράφεται η λέξη ανασφάλεια (Τεγόπουλος & Φυτράκης, 1996). Σύμφωνα με τον Νίκο Κουράκη «ασφάλεια υπάρχει όταν κάποιος δεν εκτίθεται σε κίνδυνο, όταν δηλαδή απουσιάζει η πιθανότητα επέλευσης ενός κακού» (Κουράκης, 2006, σ. 1217). Κοινώς, ασφάλεια φαίνεται να είναι η κατάσταση εκείνη, κατά την οποία το άτομο δεν νιώθει να απειλείται ή να κινδυνεύει η ζωή του και αυτό σημαίνει ότι μπορεί να δραστηριοποιείται με σιγουριά, χωρίς την αίσθηση του φόβου.

Το ζήτημα της εσωτερικής ασφάλειας έχει διαφοροποιηθεί εννοιολογικά στην σύγχρονη εποχή σε σχέση με παλαιότερα. Η σημερινή αντίληψη της έννοιας της ασφάλειας είναι πιο διευρυμένη και αφορά «σε επέκταση της από το φάσμα των απειλών σε προβλήματα που θέτουν σε κίνδυνο την ανθρωπότητα ως σύνολο, δίνοντας έμφαση σε μη στρατιωτικούς παράγοντες της ασφάλειας και σε μη κρατικούς δρώντες και μεταβλητές» (Τζιφάκης & Φακιολάς, 2016, σ.143). Υπό αυτήν την έννοια η ασφάλεια αποτελεί μια από τις βασικότερες προτεραιότητες των εθνικών κρατών και οι πολίτες ζητούν από το κράτος να τους προστατεύσει από ένα ευρύ φάσμα απειλών και κινδύνων που παρουσιάζονται στην καθημερινότητα τους. Οι νέοι κίνδυνοι παράγουν την ανάγκη για την προστασία και την ασφάλεια των ανθρώπων σε πολλά και διαφορετικά πεδία, από τα σύνορα μέχρι το διαδίκτυο. Η βασική κρατική μέριμνα αφορά στην προάσπιση των δικαιωμάτων τους, όπως της αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, το δικαίωμα στην δημοκρατική συνύπαρξη και το δικαίωμα στην ισότιμη πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες (Σχοινιάς, συνέντευξη στο capital.gr, 2021).

Η έννοια της ασφάλειας, σε κάθε τομέα, τόσο στο διαδίκτυο όσο και στην πραγματική ζωή, αποτελεί αντικείμενο μείζονος σημασίας και χρήζει μελέτης. Στην

σύγχρονη εποχή η ασφάλεια περιλαμβάνει τα εξής τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά (Λευκή Βίβλος, 2021) :

- ✓ Σύνθετη, εξαιτίας των πολλών και διαφορετικών κινδύνων, απειλών και προκλήσεων
 - ✓ Διευρυμένη, γιατί παρέχεται και αφορά σε πολλούς και διαφορετικούς τομείς, από τα σύνορα μέχρι τον ψηφιακό ιστό
 - ✓ Συνεργατική, γιατί απαιτεί την συνεργασία πολλών διαφορετικών υπηρεσιών και φορέων
 - ✓ Περιεκτική, επειδή η πρόληψη και η αντιμετώπιση των προκλήσεων πρέπει να γίνονται συλλογικά και να ακολουθείται ενιαία πολιτική
- Επομένως, όσο πιο ασφαλείς είναι οι κοινωνίες, τόσο ενισχύεται το δημοκρατικό σύστημα και εφαρμόζεται το κράτος δικαίου.

Η εσωτερική ασφάλεια για ένα κράτος συνεπάγεται την προστασία των πολιτών και των αξιών της δημοκρατίας και της ελευθερίας, ώστε να απολαμβάνουν άφοβα την καθημερινότητα τους. Ελευθερία όμως, σημαίνει σεβασμός στα δικαιώματα του ανθρώπου και πρέπει να περιορίζεται εκεί που αρχίζει η ελευθερία του άλλου. Όταν λείπει η εσωτερική ελευθερία, δηλαδή το άτομο αδιαφορεί για ηθικές και πνευματικές αξίες, γίνεται απάνθρωπο, «έρμαιο των ταπεινών του ενστίκτων» και αυτή η κατάσταση οδηγεί σε βία και εγκληματικότητα (Νικολαΐδου, 2012, σ.1).

Η ελευθερία για κάποιους συγκεκριμένους λόγους συνήθως περιορίζεται, σε κάποιες εκφράσεις της, όπως στον κοινωνικό τομέα, όπου οι έννοιες «ελευθερία» και «ασφάλεια» δείχνουν να είναι άλλοτε αλληλο-υποστηριζόμενες, ενίοτε όμως και ανταγωνιστικές. Το ζητούμενο στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες είναι η ισορροπία μεταξύ τους και αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τον περιορισμό ορισμένων ελευθεριών, ώστε να ενισχυθεί η ασφάλεια των πολιτών και να είναι ελεύθεροι να απολαμβάνουν την καθημερινή ζωή. «Για παράδειγμα, η δυνατότητα ("ελευθερία") άσκησης βίας αφαιρείται από τους πολίτες και ανατίθεται στο κράτος προς όφελος της ασφάλειας, με αποτέλεσμα οι πολίτες να μπορούν να απολαύσουν ευρύτερη ελευθερία» (Νικολαΐδου, 2012, σ.2).

Στον αντίποδα, η έννοια της «ανασφάλειας» στην καθημερινότητα των πολιτών συνδέεται με την «βία» και τον «φόβο». Σε μια κοινωνία με πολλαπλές

συγκρούσεις και μεγάλη εγκληματικότητα, οι πολίτες εκφράζουν αισθήματα ανασφάλειας στην καθημερινότητα τους. Όταν υπάρχουν βαθιά ριζωμένα στερεότυπα βίας και εγκληματικότητας σε μια χώρα, όπως για παράδειγμα στην Κολομβία, η ανασφάλεια των πολιτών της ενισχύεται καθημερινά μέσα από τα βιώματα τους. Ειδικότερα, τα παιδιά αυτής της χώρας, εκτός από τις προκλήσεις της νεότητάς τους, περιθωριοποιούνται και μαθαίνουν να διαχειρίζονται δύσκολες καταστάσεις φόβου και ανασφάλειας, που επηρεάζουν τη ζωή τους. Αυτή την κατάσταση οι Koonings και Kruijt σε έρευνα που αφορά την βιοματική εμπειρία παιδιών που ζουν σε αστικές συνοικίες της πρωτεύουσας της Κολομβίας, την Μποκοτά, την περιγράφουν ως το «σύνδρομο ανασφάλειας, βίας και φόβου» (Berents, 2015, σ.92).

Η UNICEF, το 2012 στην ετήσια έκθεση της με θέμα «Τα παιδιά σε έναν αστικό κόσμο», αναγνώρισε πόσο αυξάνονται σημαντικά οι δείκτες των αρνητικών δικαιωμάτων των παιδιών που κατοικούν σε αστικές περιοχές, όπου ανάμεσα τους ξεχωρίζουν η έλλειψη ασφάλειας, η έλλειψη νομικών δικαιωμάτων, η έλλειψη παροχής υγειονομικής περίθαλψης, αλλά και η αδυναμία να συμβάλλουν αυτά τα αρνητικά δικαιώματα σε ένα δημόσιο διάλογο ως καίριες προκλήσεις (UNICEF, 2012, σ. 3-6). Γενικότερα, σε κάθε συζήτηση, που σχετίζεται με την παιδική ηλικία σε όλες τις κοινωνίες υπάρχει η παραδοχή, ότι τα παιδιά θεωρούνται αθώα και ότι χρήζουν προστασίας (Berents, 2015, σ.93).

Η ασφάλεια με την ευρεία έννοια, αποτελεί μια από τις βασικότερες προτεραιότητες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων είναι και η Ελλάδα. Η ΕΕ με τα θεσμικά της όργανα χαράζει κατευθυντήριες γραμμές και καταρτίζει σχέδια και στρατηγικές, που αφορούν την ασφάλεια και την ελευθερία, καθώς και τρόπους προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των πολιτών των κρατών μελών της, ώστε όλοι να ζουν σε συνθήκες ειρήνης και ευημερίας. Σημαντικός είναι ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου από το 2003 εγκρίνει στρατηγικές για την εσωτερική ασφάλεια και παρακολουθεί την πρόοδο τους μέχρι σήμερα (ΕΕ, 2010, σ. 12). Τον Δεκέμβριο του 2003 η ΕΕ ενέκρινε την Ευρωπαϊκή στρατηγική ασφαλείας, η οποία αφορά την εξωτερική διάσταση της ασφάλειας της Ευρώπης. Το Φεβρουάριο του 2010, κατά την εξάμηνη ισπανική Προεδρεία, το Συμβούλιο συμπλήρωσε την εν λόγω στρατηγική εγκρίνοντας την

στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας, όπου και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 25 και 26 Μαρτίου 2010. (ΕΕ, 2010, σ.3).

Στα πλαίσια της πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε σε έγγραφο της «την στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη» και στις αρχές του 2013 δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Κέντρο για Εγκλήματα στον Κυβερνοχώρο της Ευρώπης (Europol), το οποίο αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας στο Διαδίκτυο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, IP/13/317).

Τον Ιούλιο του 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε μια νέα στρατηγική ασφάλειας για την περίοδο από το 2020 έως το 2025, στην οποία αναφέρει τις κύριες δράσεις, εργαλεία και μέτρα για τη διασφάλιση της Ευρωπαϊκής ασφάλειας, τόσο στον φυσικό όσο και στον ψηφιακό κόσμο, καθώς και σε όλα τα μέρη της κοινωνίας. Μεταξύ άλλων, η στρατηγική θέτει ως στόχο το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, συμπεριλαμβανομένης και της πάταξης της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών. Ωστόσο, η Επιτροπή κάνει λόγο και για την πανδημία COVID-19, η οποία φαίνεται να διευκολύνει τους εγκληματίες στο Διαδίκτυο και να έχει κάνει τα άτομα πιο ευάλωτα σε βίαιες συμπεριφορές στον κυβερνοχώρο. Επισήμανε δε, την ανάγκη προστασίας της κοινωνίας, τόσο στον πραγματικό όσο και στο ψηφιακό χώρο (ΕΕ για την Ένωση Ασφάλειας, 2020).

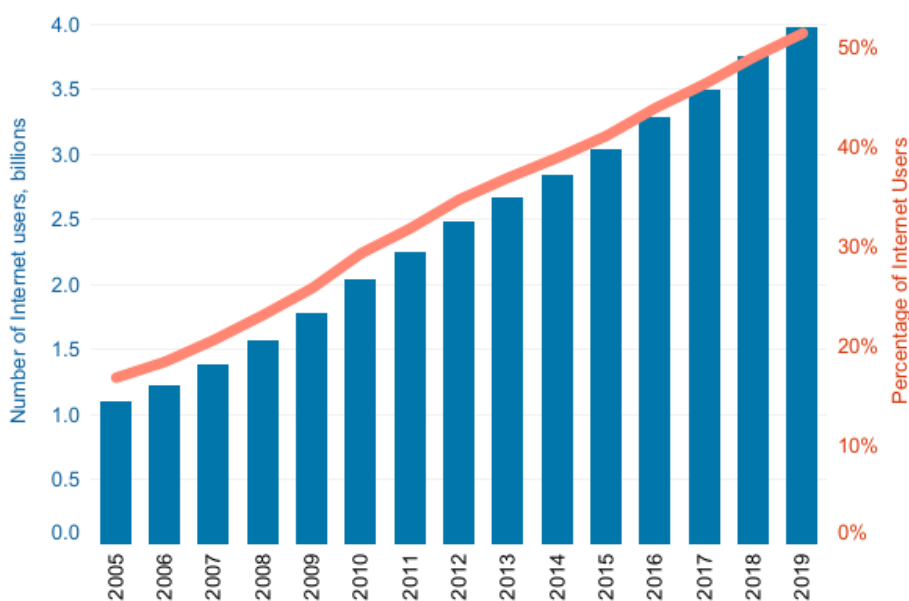
1.2. Διαδίκτυο και ηλεκτρονικό έγκλημα

Αναμφισβήτητα, η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και ειδικότερα των πληροφοριακών συστημάτων είχε θετική επίδραση σε όλους τους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Το διαδίκτυο έχει μπει πλέον στην ζωή μας και αποτελεί το μέσο για ανταλλαγή πληροφοριών, για επικοινωνία, για έρευνα και για ψυχαγωγία. Σε κάθε σπίτι υπάρχει ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής, μέσω του οποίου άτομα από όλο τον κόσμο επικοινωνούν μεταξύ τους, ανταλλάσσουν μηνύματα, διενεργούν αγοραπωλησίες, εκπαιδεύονται, εκτελούν τραπεζικές συναλλαγές, κ.α. Αυτός ο ψηφιακός μετασχηματισμός άλλαξε τον τρόπο επικοινωνίας μας και η κοινωνία προσαρμόστηκε σε διαφορετικές συνθήκες και κανόνες συμπεριφοράς από εκείνες που ίσχυαν στον πραγματικό κόσμο (Παπαθανασίου & Γερμανός, 2015).

Σαφώς, μέσα στις θετικές συνέπειες του Διαδικτύου είναι ότι αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, αφού πρόκειται για ένα μέσο μαζικής επικοινωνίας, όπου η συλλογή και η μεταφορά πληροφοριών γίνεται πολύ γρήγορα. Όπως αναφέρει η σχολική ψυχολόγος, Ιωάννου Χριστίνα, σε άρθρο της, σχετικά με την χρήση του διαδικτύου.... «η χρήση ψηφιακής τεχνολογίας έχει την ικανότητα να δημιουργεί εικονικούς χώρους ή κοινότητες, οι οποίες συνήθως δε χαρακτηρίζονται από τις πολιτιστικές ή και κοινωνικές διαχωριστικές γραμμές που υπάρχουν στον πραγματικό κόσμο» (Ιωάννου, χ.χ.).

Στην παρακάτω εικόνα παρουσιάζεται η ραγδαία αύξηση των χρηστών του διαδικτύου παγκοσμίως, όπως παρατηρούμε από τα στατιστικά στοιχεία της Διεθνούς Ένωσης Τηλεπικοινωνιών, καθώς μέσα σε 15 χρόνια οι χρήστες έφτασαν σε αριθμό τα 4 δισεκατομμύρια, ποσοστό αύξησης 50%.

Εικόνα 1 :Στατιστικά στοιχεία χρηστών του Διαδικτύου κατά τα έτη 2005-2019.



Source: ITU

Πηγή: Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών (International Telecommunication Union)*

[Η Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών (ITU) είναι ο εξειδικευμένος οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ)].

Πέρα από τα θετικά χαρακτηριστικά του διαδικτύου, ο χώρος αυτός εγκυμονεί κινδύνους, σε βαθμό που μπορεί να περιορίζονται σημαντικές ελευθερίες ή

και να παραβιάζονται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, τέτοια που να προσβάλουν την προσωπικότητα του ατόμου. Έτσι, ο κυβερνοχώρος από δημοκρατικό «forum ελεύθερης ανταλλαγής απόψεων» (Μήτρου, 2002, σ. 20), μετατρέπεται σε έναν χώρο ανοιχτό σε συνδιαλλαγές, στον οποίο πολλοί από αυτούς που συμμετέχουν κάνουν κατάχρηση των θετικών στοιχείων του, ώστε να μπορούν να συμπεριφέρονται ανεξέλεγκτα και να εκδηλώνουν παράνομες δραστηριότητες (Καραθάνος, 2014, σ. 46). Εντός του «κυβερνοχώρου», όπως συνηθίζεται να το αποκαλούν, δημιουργούνται αρνητικές, παθολογικές, θα λέγαμε, συμπεριφορές που βλάπτουν τόσο το ίδιο το άτομο που το χρησιμοποιεί, όσο και τους συνανθρώπους του. Οι διαδικτυακές αυτές συμπεριφορές καταλήγουν σε εγκληματικές πράξεις, οι οποίες αναφέρονται ως ηλεκτρονικά εγκλήματα, τα οποία θα περιγράψουμε παρακάτω.

Ο καθηγητής, Γιάννης Πανούσης, μιλώντας για τους κινδύνους που ελλοχεύει το Διαδίκτυο ή μέσω αυτού, υποστηρίζει ότι «αυτο-εκτιθέμεθα ή και ανακαλύπτουμε τους εαυτούς μας, βιώνουμε το φανταστικό σαν να ήταν πραγματικό και καθιστάμεθα-άθελα μας- συνένοχοι (και συμπαίκτες) αν και επικαλούμαστε ηθική ουδετερότητα» (Πανούσης, 2007, σ. 295).

1.2.1 Πως ορίζεται το ηλεκτρονικό έγκλημα

Μελετώντας την περίπτωση του ηλεκτρονικού εγκλήματος, το οποίο εμφανίστηκε κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και συνδέθηκε με την ραγδαία εξάπλωση του διαδικτύου σε παγκόσμιο επίπεδο, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια δυσκολία στο να προσδιορισθεί εννοιολογικά, δηλαδή δεν υπάρχει ένας ενιαίος ορισμός που να περιλαμβάνει όλες τις εκφάνσεις του. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι οι παράνομες δραστηριότητες στο διαδίκτυο, ποικίλλουν ως προς τις μορφές που αυτές εκδηλώνονται. Υπάρχουν εγκλήματα που διαπράττονται τόσο στο φυσικό όσο και στο ηλεκτρονικό περιβάλλον ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, υπάρχουν όμως και εγκλήματα που διαπράττονται αποκλειστικά στο περιβάλλον του διαδικτύου, όπως είναι για παράδειγμα η παιδική πορνογραφία (Καραθάνος, 2014, σ. 48).

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, ως ηλεκτρονικά εγκλήματα θεωρούνται «οι αξιόποινες εγκληματικές πράξεις που τελούνται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας

δεδομένων και τιμωρούνται με συγκεκριμένες ποινές από την ελληνική νομοθεσία» (Ιστοσελίδα ελληνικής αστυνομίας). Άξιο λόγου είναι το γεγονός, ότι στην Ελληνική νομοθεσία δεν υπάρχει νομικό πλαίσιο που να ρυθμίζει αποκλειστικά αυτές τις παράνομες συμπεριφορές, που αφορούν το Διαδίκτυο, ώστε να ρυθμίζει τη συμπεριφορά των χρηστών του Διαδικτύου από άποψη ποινικού δικαίου (Δ/νση Δίωξης Ηλ. Εγκλ., 2021).

Ηλεκτρονικό έγκλημα (e-crime, computer crime, cybercrime, ως διεθνείς όροι) μπορεί να ορισθεί κάθε αξιόποινη πράξη που εκτελείται μέσω του διαδικτύου. Στην Ελληνική γλώσσα χρησιμοποιούνται κι άλλοι ειδικότεροι όροι, όπως «δικτυακό έγκλημα», «κυβερνοέγκλημα» και «έγκλημα στον κυβερνοχώρο, για να περιγράψουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται αποκλειστικά και μόνο μέσω του διαδικτύου (Δαλακούρας, 2018, σ.3). Το 1986 ο Ο.Ο.Σ.Α. ανέφερε ότι «το ηλεκτρονικό έγκλημα είναι κάθε παράνομη, ανήθικη ή χωρίς έγκριση συμπεριφορά που περιλαμβάνει την αυτόματη επεξεργασία δεδομένων ή και μετάδοση δεδομένων» (OECD, 1986). Σύμφωνα με τους Forrester & Morrison (1994), ο όρος αποδίδεται σε κάθε «εγκληματική πράξη, στην οποία ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, χρησιμοποιείται ως το κυριότερο μέσο τέλεσης της».

Τα διαδικτυακά εγκλήματα τα διαχωρίζουμε σε εγκλήματα α) που τελούνται μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών και β) σε αυτά που τελούνται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές μέσω του Διαδικτύου. Το πρώτο στην Ελλάδα με χρήση υπολογιστή και διαδικτύου συνέβη το 1996 και αφορούσε την εκδικητική συμπεριφορά ενός νεαρού άντρα, ο οποίος μόλις διέκοψε την ερωτική του σχέση, δημιούργησε σε ιστοσελίδα γνωριμιών ένα ερωτικό προφίλ της πρώην συντρόφου του με όλα τα στοιχεία της, με αποτέλεσμα να δέχεται τηλεφωνήματα και ενοχλήσεις από διάφορους χρήστες, που ήθελαν να την γνωρίσουν» (Σφακιανάκης & Σιώμος & Φλώρος, 2012, σ.17).

1.2.2 Μορφές και χαρακτηριστικά ηλεκτρονικού εγκλήματος

Οι μορφές του Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι ποικίλες και με την συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου πολλαπλασιάζονται. Για το λόγο αυτό ρυθμίζονται και τιμωρούνται ξεχωριστά από άλλα ειδικότερα νομοθετήματα τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο εξωτερικό γενικότερα.

Ειδικότερα, συναντάμε τις εξής μορφές στη χώρα μας (Σφακιανάκης & Σιώμος & Φλώρος, 2012, σ.19) :

- α. Παιδική πορνογραφία
- β. Απάτες μέσω Διαδικτύου-Πιστωτικές κάρτες- Εγκλήματα Κυβερνοεμπορίου
- γ. τα φαινόμενα cracking και το hacking,
- δ. Διακίνηση-πειρατεία λογισμικού,
- ε. Εγκλήματα περί τα ήθη,
- στ. Διαδικτυακή διακίνηση ναρκωτικών
- ζ. Εγκλήματα στα chat rooms και
- η. Παραβίαση προσωπικών δεδομένων.

Ορισμένα από τα Κυβερνοεγκλήματα μπορούν να τελεστούν και εκτός διαδικτύου, η ύπαρξη όμως ενός τόσο εκτενούς δικτύου υποβοηθάει σε μεγάλο βαθμό την τέλεσή τους. Το μεγαλύτερο και πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα είναι η πορνογραφία ανηλίκων, η οποία τελείται όμως και εκτός διαδικτύου, διώκεται ποινικά και έχει σημειώσει έξαρση λόγω της διάδοσης του διαδικτύου. Αντίστοιχα, πολλά εγκλήματα που διαπράττονται μέσω διαδικτύου, διώκονται με βάση υπάρχουσες διατάξεις του ποινικού κώδικα, όπως η εξύβριση, η εκβίαση και η απλή ή συκοφαντική δυσφήμιση (Αλεξιάδης, 2004).

Τα ηλεκτρονικά εγκλήματα διαφέρουν από τα συμβατικά. Η διαφοροποίησή τους βασίζεται εν μέρει σε ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως (Σφακιανάκης & Σιώμος & Φλώρος, 2012, σ. 18):

- τελούνται με μεγαλύτερη ευκολία και πιο γρήγορα,
- δεν μπορεί να τα προσδιορίσει κάποιος σε έναν μόνο τόπο, επειδή τα αποτελέσματά τους εξαπλώνονται σε όλο τον κόσμο, ενώ κάποιος τα αποκαλούν και «εγκλήματα χωρίς πατρίδα» (γεγονός που δυσχεραίνει την έρευνα και την αποτίμηση των συνεπειών στα υποψήφια θύματα),
- οι δράστες δεν αφήνουν ίχνη με την έννοια των δακτυλικών αποτυπωμάτων, για αυτό και είναι δύσκολος ο εντοπισμός τους, καθώς επίσης, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί και ο πραγματικός τόπος τέλεσης των εγκλημάτων (μπορεί ο δράστης να εντοπιστεί σε ένα συγκεκριμένο τόπο, τα αποδεικτικά στοιχεία,

όμως, μπορεί να βρίσκονται σε άλλη χώρα ή ταυτόχρονα σε πολλές διαφορετικές χώρες),

- δεν υπάρχει η φυσική παρουσία του δράστη, άρα είναι πιο εύκολο να διαφύγει, πολλές φορές μάλιστα αλλάζει την πραγματική του ταυτότητα και χρησιμοποιεί ψευδή στοιχεία,
- απαιτούνται υψηλού επιπέδου εξειδικευμένες γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων τόσο από το δράστη που τελεί το έγκλημα, όσο και από τα άτομα που ερευνούν την υπόθεση (αστυνομικοί, εισαγγελείς, δικαστικοί, νομικοί),
- ο αριθμός των θυμάτων σε σχέση με εκείνο των παραδοσιακών εγκλημάτων σαφώς είναι πολύ μεγαλύτερος,
- στα ηλεκτρονικά εγκλήματα παρουσιάζονται μεγαλύτερες οικονομικές απώλειες στα θύματα, συγκριτικά με αυτές των θυμάτων στα συμβατικά εγκλήματα και
- δεν είναι δυνατή η καταγραφή των κυβερνο-εγκλημάτων, επειδή δεν καταγγέλλονται διεθνώς όλες οι περιπτώσεις που συμβαίνουν στο Διαδίκτυο, οπότε και δεν μπορεί να υπολογισθεί το μέγεθος της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο, για αυτό και αυτός ο χώρος χαρακτηρίζεται «σκοτεινός» /«Dark web».

Εκεί λοιπόν, στο «σκοτεινό internet» έχει αναπτυχθεί μια επικερδής βιομηχανία, όπου μπορεί κάποιος να κερδίσει εκατομμύρια και δισεκατομμύρια, αγοράζοντας και πουλώντας διάφορα παράνομα προϊόντα και υπηρεσίες, από ναρκωτικά, όπλα, πληρωμένα εγκλήματα, κλεμμένα αντικείμενα ακόμη και υλικό σεξουαλικού περιεχομένου. Εκτός όμως από χώρο που αναπτύσσονται παράνομες εμπορικές δραστηριότητες, το «Dark web» αποτελεί ένα ασφαλές περιβάλλον, προκειμένου όλοι αυτοί που εγκληματούν να δημιουργήσουν γνωριμίες μεταξύ τους και να ανταλλάξουν ιδέες και εμπειρίες για όμοια ενδιαφέροντα, όπως ο εκφοβισμός, οι οικονομικές απάτες και η παιδοφιλία (Παπαθανασίου & Γερμανός, 2015).

1.2.3 Ευρωπαϊκές & διεθνείς στρατηγικές αντιμετώπισης του ηλεκτρονικού εγκλήματος

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα θεσμικά της όργανα, στα πλαίσια του δημοκρατικού συστήματος και του κράτους δικαίου των κρατών μελών της, δίνει

ιδιαίτερη βαρύτητα στα εγκλήματα που συμβαίνουν στον κυβερνοχώρο, «επειδή το ηλεκτρονικό έγκλημα αποτελεί παγκόσμια, τεχνική, διασυνοριακή και ανώνυμη απειλή των πληροφοριακών συστημάτων και δημιουργεί πολλές επιπρόσθετες προκλήσεις για τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου (ΕΕ, 2010, σ.14).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, εξαιτίας των ραγδαίων αλλαγών στην καθημερινότητα των πολιτών, σε θέματα ψηφιακού μετασχηματισμού των ηλεκτρονικών υπολογιστών και στην παγκοσμιοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων, εξέφρασε την ανησυχία του για τα εγκλήματα που διαπράττονται στον κυβερνοχώρο και επεσήμανε την ανάγκη για άμεση συνεργασία των ευρωπαϊκών χωρών σε διεθνές επίπεδο, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα με όρους σύγκλισης η εγκληματικότητα, ειδικά σε θέματα ποινικού δικαίου (ΕΕ, 2001).

Για όλους αυτούς τους λόγους, τα κράτη της ΕΕ, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα, στις 23 Νοεμβρίου 2001 στην Βουδαπέστη υπέγραψαν την Σύμβαση για το Ηλεκτρονικό Έγκλημα (Convention on cybercrime). Σκοπός της εν λόγω σύμβασης ήταν να προστατευτεί η κοινωνία από φαινόμενα ηλεκτρονικής εγκληματικότητας, θεσπίζοντας την απαραίτητη νομοθεσία, χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες ερευνητικές μεθόδους για την ανίχνευση εγκληματικών δραστηριοτήτων στο διαδίκτυο, καθώς και εκείνων που εκτελούνται μέσω Η/Υ, αλλά περισσότερο συμβάλλοντας στην συλλογή και στην καταγραφή αποδεικτικών στοιχείων σε ηλεκτρονική μορφή (Καραθάνος, 2014, σ. 57).

Το βασικότερο χαρακτηριστικό της Σύμβασης της Βουδαπέστης είναι ότι προτείνει στα κράτη μέλη της ΕΕ να προσαρμόσουν τα συμπεράσματα του Συνεδρίου στην εθνική τους νομοθεσία, ενσωματώνοντας σε εθνικό επίπεδο τις ρυθμίσεις και αποφασημένες για την αντιμετώπιση του ηλεκτρονικού εγκλήματος, ώστε να επιτευχθεί εναρμόνιση του νομικού πλαισίου με κοινές αντεγκληματικές πολιτικές, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Μερικά από τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο, που ταλανίζουν τα έθνη παγκοσμίως, είναι η παραγωγή και διακίνηση πορνογραφικού υλικού στο διαδίκτυο, η σεξουαλική παρενόχληση παιδιών μέσω του διαδικτύου και η αντιγραφή ή χωρίς άδεια πνευματικής ιδιοκτησίας (Παπαθανασίου & Γερμανός, 2015).

Η Europol είναι υπηρεσία της ΕΕ, όπου οι κύριοι στόχοι της είναι η συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών και η διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου για την καταπολέμηση των εγκλημάτων (βλ σχετικές εικόνες στο 3^ο Παράρτημα της παρούσας). Επίσης η EUROJUST συντονίζει και ενισχύει την αποτελεσματικότητα των δικαστικών αρχών. Η Ευρωπαϊκή αστυνομία μαζί με άλλους οργανισμούς της ΕΕ, εκπονούν τακτικές αξιολογήσεις για τους κινδύνους και λαμβάνουν μέτρα πρόληψης. Αντίστοιχη υπηρεσία είναι και η Διεθνής Αστυνομία (Interpol), που ασχολείται με την πάταξη του εγκλήματος σε όλο τον κόσμο (ΕΕ, 2010, σ.15).

Τα εκσυγχρονισμένα εργαλεία, που χρησιμοποιεί η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της ελληνικής αστυνομίας ενισχύουν την συνεργασία μεταξύ των ελληνικών αρχών επιβολής του νόμου με τις αντίστοιχες υπηρεσίες των Ευρωπαϊκών και Διεθνών αρχών (Europol, Interpol), ώστε να λαμβάνουν καθημερινά αναφορές για οτιδήποτε συνιστά βλαβερό στοιχείο στο διαδίκτυο. Επομένως, επιτυγχάνεται μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των επιχειρησιακών δράσεων για την πάταξη της διαδικτυακής εγκληματικότητας (Συνέντευξη 1,2,3,4 και 5).

Υπό την προεδρεία της Europol, λειτουργεί ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Συνασπισμός (European Financial Coalition) στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, όπου έχει συσταθεί μια επιτροπή που αποτελείται από αντιπροσώπους της Europol και από άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, όπως Missing Children Europe, INHOPE, Eurojust, VISA Europe, PayPal, Google, Microsoft, καθώς και από το Διεθνές Κέντρο για τα Εξαφανισμένα παιδιά - θύματα Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης. Οι αρχές επιβολής του νόμου, ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας, καθώς και η Κοινωνία των Πολιτών ένωσαν τις δυνάμεις τους και συνεργάστηκαν απέναντι στο κοινό στόχο, την πάταξη της εμπορίας της σεξουαλικής εκμετάλλευσης στο Διαδίκτυο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδότησε ένα 3ετές πρόγραμμα του European Financial Coalition (EFC), το οποίο αποτελείτο από 5 ομάδες εργασίας, όπου η κάθε ομάδα ήταν υπεύθυνη για έναν από τους πέντε στρατηγικούς στόχους που είχε θέσει ο EFC. Η συνεισφορά των πέντε αυτών ομάδων ήταν η δημιουργία μιας μόνιμης πλατφόρμας & Κέντρου Άντλησης Δεδομένων για τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές, για τους παρόχους συστημάτων πληρωμής, για όλους όσους

εμπλέκονται στην αντιμετώπιση της διανομής σεξουαλικού υλικού μέσω του Διαδικτύου. (European Financial Coalition - Europol, 2013).

Επίσης, το 2017 η Europol ανέλαβε την πρωτοβουλία Stop Child Abuse - Trace An Object, η οποία μέχρι σήμερα έφερε τα εξής αποτελέσματα:

- Πάνω από 26.800 συμβουλές έχουν σταλεί μέσω του κοινού.
- Οι ερευνητές μπόρεσαν να περιορίσουν μια χώρα σε 105 περιπτώσεις.
- 12 παιδιά θύματα σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών εντοπίστηκαν και απομακρύνθηκαν από βλάβη.
- 4 δράστες εντοπίστηκαν και διώχθηκαν (Europol, Δελτίο Τύπου 2021).

Ο Παγκόσμιος Σύνδεσμος Ανοιχτών Γραμμών για το Παράνομο περιεχόμενο του Διαδικτύου (INHOPE) είναι ένας φορέας παγκοσμίου εμβέλειας, ο οποίος συντονίζει τις δράσεις 48 γραμμών σε όλο τον κόσμο μέσω της ιστοσελίδας www.inhore.org, και συμβάλλει δυναμικά στην πάταξη του φαινομένου παιδικής κακοποίησης στο διαδίκτυο. Ο INHOPE μέσα από τις γραμμές καταγγελιών, βοηθάει στην εξιχνίαση μεγάλων κυκλωμάτων ανά την υφήλιο και συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς πρόληψης και καταστολής εγκλημάτων, Europol και Interpol, όπως προαναφέρθηκε, καθώς και με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την Microsoft. Με την ευθύνη του Παγκόσμιου αυτού Συνδέσμου μέσω των ανοιχτών γραμμών καταγγελιών και με τις συντονισμένες δράσεις του σε 43 χώρες του κόσμου, ανάμεσά τους και η Ελλάδα, ενεργοποιείται ένας μηχανισμός ανταλλαγής πληροφοριών και τεχνογνωσίας για οτιδήποτε αφορά σε παράνομο περιεχόμενο στο διαδίκτυο, ώστε η αντιμετώπιση των εγκλημάτων να γίνεται γρήγορα και αποτελεσματικά (Social policy, 2020).

Αξιοσημείωτη είναι και η προσφορά της ένωσης MKO eNACSO, η οποία λειτουργεί με στόχο τη δημιουργία ενός ασφαλέστερου online περιβάλλοντος για τα παιδιά, που περιλαμβάνει δράσεις υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους σε εθνικό, Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο (www.enacso.eu).

1.3. Ανήλικοι και διαδίκτυο

Από το 1990 περίπου που μπήκε στην ζωή μας το διαδίκτυο, κέντρισε το ενδιαφέρον νεαρότερων ηλικιών, καθώς παράλληλα με τις μαθησιακές δραστηριότητες ήταν πιο εύκολο να το εξερευνήσουν και να ασχοληθούν με αυτό, ως ένας «νέος χώρος». Οι νέες τεχνολογίες που εφαρμόζονται στα σύγχρονα εκπαιδευτικά προγράμματα αποτελούν μέρος της καθημερινότητας κάθε ελληνικής οικογένειας.

Ο Γάλλος ψυχαναλυτής-ψυχίατρος Serge Tisseron, μελετώντας τις σχέσεις των νέων με τις νέες τεχνολογίες και τις επιπτώσεις τους, ανέπτυξε το 2008 τον κανόνα «3-6-9-12». Αυτός ο κανόνας σημαίνει: «Όχι τηλεόραση πριν από τα 3 χρόνια, όχι παιχνίδια σε κονσόλα πριν από τα 6, καθόλου internet πριν από τα 9 χρόνια και καθόλου μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter..) πριν από τα 12» (Νεραντζή, 2018). Στις μέρες μας όμως, που το διαδίκτυο έχει απλωθεί παντού σε όλο τον κόσμο, ο καθένας από την εμπειρία με τα παιδιά του, αλλά πολύ περισσότερο και οι ειδικοί υποστηρίζουν την άποψη της μη ύπαρξης κατάλληλης ηλικίας για την έναρξη ενασχόλησής των παιδιών με αυτό. Όπως αναφέρθηκε από τους Αξιωματικούς της ελληνικής αστυνομίας, ο παράγοντας οικογένεια παίζει σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγησή και στην καθοδήγηση των παιδιών, καθώς επίσης και στην συμβουλευτική για την σωστή χρήση του διαδικτύου από την νηπιακή ηλικία. Επίσης, επισήμαναν ότι σοβαρό λόγο παίζει και η εκπαιδευτική κοινότητα, ως φορέας κοινωνικοποίησης και αλληλεξάρτησης τους με συνομήλικα άτομα. Ειδικότερα τόνισαν ότι «η ενασχόληση του μικρού παιδιού με τα ηλεκτρονικά μέσα, θα πρέπει να γίνεται σε οργανωμένο πλαίσιο και πάντα υπό την επίβλεψη του γονέα» (Συνέντευξη 1 & 2).

Αναμφισβήτητα, οι νεαρές ηλικίες είναι εκείνες που χρησιμοποιούν συχνότερα το Internet. Ιδιαίτερα τα παιδιά από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση, αφού το διαδίκτυο έχει μπει και στην καθημερινότητα μας μέσω των κινητών τηλεφώνων και άλλων ηλεκτρονικών συσκευών, προκειμένου να αναζητήσουν υλικό, να παίξουν κάποιο ηλεκτρονικό παιχνίδι, να ανταλλάξουν μηνύματα με τους φίλους τους, ή ακόμα και να διαβάσουν κάποιο ηλεκτρονικό βιβλίο. Αυτές οι ενασχολήσεις θα έλεγε κανείς ότι δεν εμπνέουν κάποια ανησυχία στους γονείς, καθώς μένουν ήσυχοι πως το παιδί τους μορφώνεται

και χρησιμοποιεί εποικοδομητικά την νέα τεχνολογία (Θεοφίλου, χ.χ). Η άποψη αυτή τεκμηριώνεται μέσα την εμπειρία των αστυνομικών της Δ/σης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, που ασχολούνται καθημερινά με υποθέσεις αδικημάτων σχετικά με τους ανήλικους. Επιπλέον τα μικρότερα παιδιά είναι εξοικειωμένα με κάθε είδους συσκευή και χρησιμοποιούν τα κινητά τηλέφωνα, ειδικότερα τα «έξυπνα τηλέφωνα» (smart phone) που περιέχουν εφαρμογές με παιχνίδια και παιδικές ταινίες. Έτσι, όσο αυξάνεται η τεχνολογία και βγαίνουν νέα μοντέλα, τόσο αυξάνονται και οι χρήστες και αναδύονται νέα αδικήματα» (Συνέντευξη 1, 2, 3, 4 και 5).

Τι γίνεται όμως όταν τα παιδιά ασχολούνται όλη μέρα μόνο με το κινητό τους, σερφάροντας σε ιστοσελίδες ή ανταλλάσσοντας μηνύματα με φίλους στα κοινωνικά δίκτυα; Οι επιπτώσεις της εξάρτησης του ατόμου στο ψηφιακό κόσμο, που αποκαλείται «εθισμός στο διαδίκτυο», είναι σοβαρές και αφορούν βασικές λειτουργίες της καθημερινής ζωής του. Μερικές από αυτές είναι ότι ο έφηβος περνάει λιγότερο χρόνο με την οικογένειά του, δεν έχει ενδιαφέροντα, απομονώνεται και περιορίζει τις συναναστροφές με τους συνομηλίκους του και γενικά δεν θέλει να έχει κοινωνικές συναναστροφές. Επιπλέον, υπάρχει ο κίνδυνος παθολογικών προβλημάτων, όπως μυο-σκελετικών, επειδή μένει για πολλές ώρες ακίνητος μπροστά από μια οθόνη, καθώς επίσης και προβλημάτων στα μάτια. Παράλληλα, η απουσία σωματικής άσκησης μπορεί να προκαλέσει ανορεξία ή αντιθέτως βουλιμία για φαγητό, με αποτέλεσμα να γίνει το άτομο παχύσαρκο. Ταυτόχρονα, τα εθισμένα στο Διαδίκτυο παιδιά δεν βρίσκουν χρόνο για τη σωματική τους υγιεινή, απουσιάζουν συχνά από το σχολείο με κίνδυνο να χάσουν ακόμα και την σχολική τους χρονιά και επιπλέον παρουσιάζουν χαμηλή απόδοση στα μαθήματα (Θεοφίλου, χ.χ).

Οι παράγοντες που ευθύνονται για την ραγδαία αύξηση των φαινομένων εγκληματικότητας στο διαδίκτυο αναφορικά με ανήλικους κάτω των 18 ετών, αποτυπώνονται και από τα στελέχη της ελληνικής αστυνομίας, μέσα από την καθημερινή επαφή τους με ανήλικους, υποστηρίζοντας ότι το διαδίκτυο, αποτελεί για τους ανήλικους χώρο επικοινωνίας με άλλους συνομηλίκους, καθώς μέσα εκεί θα εκφράσουν τις σκέψεις τους, τα προβλήματά τους και θα εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους. Αυτή την επαφή δεν θα την έχουν συνήθως με τους γονείς. Αναφέρθηκε ότι «υπάρχει το χάσμα γενεών, το οποίο τα τελευταία δέκα πέντε χρόνια έχει μεγαλώσει» (Συνέντευξη 3). Ένας άλλος παράγοντας που εντοπίστηκε από έναν

συνεντευξιαζόμενο, είναι η συμβολή των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης κατά της πανδημίας που εξήγγειλε η κυβέρνηση, με αποτέλεσμα τον εγκλεισμό στο σπίτι και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπου πολλοί ανήλικοι βρήκαν ενδιαφέρον στο διαδίκτυο, περισσότερο δε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, πέφτοντας θύματα εκφοβισμού ή πορνογραφίας, λόγω άγνοιας» (Συνέντευξη 1&5).

Η υπερβολική ενασχόληση με το διαδίκτυο είναι μια παθολόγηση της εποχής, αλλά είναι και η αιτία της διαδικτυακής εγκληματικότητας που ολοένα και αυξάνεται την τελευταία δεκαετία, τόσο στο εξωτερικό, όσο και στην Ελλάδα. Η ασφάλεια στο Διαδίκτυο είναι υψίστης σημασίας, ιδιαίτερα δε όταν αφορά σε νεαρά άτομα. Πρέπει να διαφυλαχτεί η κοινωνική, ψυχολογική και σωματική τους ακεραιότητα. Όλοι έχουμε ακούσει για διαδικτυακά εγκλήματα, όπως εκφοβισμός- bullying, αποπλάνηση-grooming, ακατάλληλο σεξουαλικό περιεχόμενο, θέματα προσωπικών δεδομένων, πορνογραφικό υλικό, τζόγος, βίαια παιχνίδια κλπ. (Τσίτσικα, 2014).

Οι ανήλικοι πολλές φορές λόγω της άγνοιας, αλλά και του αυθορμητισμού της ηλικίας που τους διακατέχει, ακόμα και της περιέργειας να περιηγηθούν στον «μαγικό άγνωστο χώρο» του Διαδικτύου κάνουν χρήση των κοινωνικών δικτύων (facebook, instagram, twitter) και διαθέτουν τα προσωπικά τους στοιχεία σε αγνώστους, χωρίς να υπολογίζουν τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν. Σε αυτή την περίπτωση οι επιτήδριοι βρίσκουν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη εγκληματικών συμπεριφορών, όπως της σεξουαλικής παρενόχλησης-κακοποίησης, της παραγωγής και διακίνησης πορνογραφικού υλικού, της παιδοφιλίας, κ.α.

Σαφώς, οι γονείς οφείλουν να είναι σε συνεχή επαγρύπνηση, ώστε να καταφέρουν να αποφύγουν τέτοιες συμπεριφορές, οι οποίες θα επιφέρουν δυσμενείς καταστάσεις για την μετέπειτα ψυχοσωματική ισορροπία των ανηλίκων. Ωστόσο, όταν αντιληφθούν ότι το παιδί τους παρουσιάζει συμπτώματα εξάρτησης, πρέπει να απευθυνθούν για συμβουλευτική υποστήριξη στους αρμόδιους φορείς, όπως είναι η Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.) της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Νοσοκομείο Παίδων «Π. & Α. Κυριακού», όπου λειτουργεί η Γραμμή 800 11 800 15 χωρίς χρέωση «ΜΕ Υποστηρίζω». Στην Γραμμή αυτή εκτός από τους γονείς, μπορούν να καλέσουν οι ίδιοι οι έφηβοι, οι εκπαιδευτικοί και οι ειδικοί φορείς για όλα τα θέματα που αφορούν την σωστή χρήση του διαδικτύου από τους ανήλικους.(Τσίτσικα, 2014).

Ο καθηγητής, Γιάννης Πανούσης, κατά την διάρκεια ομιλίας του σε ημερίδα το 2009 με θέμα «Δημιουργική και ασφαλής χρήση του Διαδικτύου από νέους και νέες ως 18 ετών», αναφέρει τον τρόπο με τον οποίο εμπλέκονται οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και συγκεκριμένα το Διαδίκτυο με την εγκληματικότητα, αφού μέσω αυτού τελούνται πολλές παράνομες δραστηριότητες, ανήθικες συμπεριφορές, χωρίς συναίνεση, που δεν είναι εύκολο να τις εντοπίσει κάποιος, καθώς όλα γίνονται μέσα σε ένα δίκτυο χωρίς φυσική μετακίνηση, που όλα πραγματοποιούνται πολύ γρήγορα και χωρίς ιδιαίτερες ικανότητες και γνώσεις και που ο καθένας μπορεί να δραστηριοποιηθεί σε τέτοιο περιβάλλον με επιτυχία. Στην ομιλία του, μεταξύ άλλων ανέφερε, ότι «η κατανάλωση βίαιων εικόνων είναι ένα σκληρό παιχνίδι που τραυματίζει, ταπεινώνει, προκαλεί πόνο, αφού οι ιδιωτικές στιγμές συνιστούν μέρος της αξιοπρέπειας του υπερασπίσιμου χώρου και της προσωπικής ασφάλειας» (Παιδιά-MME-B' έκδοση, Αθήνα 2009).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 2.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ & ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

2.1 Το Ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και το ηλεκτρονικό έγκλημα

Η Πολιτεία θέτει ως στόχο την προστασία των ανηλίκων για την όσο το δυνατόν ασφαλέστερη πλοήγηση στο Διαδίκτυο. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, δεδομένων των ραγδαίων εξελίξεων της τεχνολογίας, θα πρέπει να μη μένει στατικό, αλλά θα πρέπει να αλλάζει και να προσαρμόζεται στις ευρωπαϊκές και στις διεθνείς εξελίξεις. Για το σκοπό αυτό, απαιτείται η συνεργασία και η υποστήριξη από εγχώριους και διεθνείς φορείς, όπως βιομηχανικούς παράγοντες του διαδικτύου, την ακαδημαϊκή κοινότητα, τις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, αλλά και την κοινωνία των πολιτών (Λευκή Βίβλος, 2021).

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη σχεδιάζει τις πολιτικές προστασίας των ανηλίκων, εισάγει το νομοθετικό πλαίσιο που σχετίζεται με θέματα ασφαλείας κατά την περιήγησή τους στο διαδίκτυο μέσα στα εκπαιδευτικά όρια, αλλά και μέσα στο σπίτι, παρέχοντάς τους υπεύθυνη ενημέρωση και νομική καθοδήγηση. Όμως το Υπουργείο και οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου δεν μπορούν από μόνες τους να εγγυηθούν αυτή την υποστήριξη. Απαραίτητη είναι και η υποστήριξη από τη βιομηχανία του διαδικτύου, τον ακαδημαϊκό κόσμο και τις μη κερδοσκοπικές κοινότητες και τις οργανώσεις των πολιτών. Όλοι αυτοί οι πόλοι πρέπει να συναντηθούν και να δημιουργήσουν αρχές με τις οποίες θα διαφυλάττονται οι ουσιαστικές αξίες μας στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνει το διαδίκτυο. Οι πάροχοι διαδικτύου και ειδικότερα τα εκπαιδευτικά δίκτυα, πρέπει να προσφέρουν στους ανήλικους χρήστες τις υπηρεσίες για τον έλεγχο του περιεχομένου που διακινούν (Υπ. Προστασίας του Πολίτη, 2021).

Από την προγραμματική περίοδο 2014-2020 συστάθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας-Τομέας Αστυνομικής Συνεργασίας με σκοπό να λάβει μέτρα για την ασφάλεια στην Ένωση. Πιο συγκεκριμένα, στοχεύει να προλαμβάνει τα εγκλήματα, να θέσει ένα τέλος στα οργανωμένα εγκλήματα και

εγκλήματα μέσω συνόρων που εμπλέκουν τρομοκρατικές επιθέσεις, καθώς επίσης και να ενώσει συνεργασίες ανάμεσα στις αρχές που σχετίζονται με τις αρχές του νόμου και άλλα εθνικά κράτη μέλη. Επιπρόσθετα στοχεύει να ενώσει τη Europol ή άλλα μέλη που σχετίζονται με την Ένωση, όπως και παγκόσμιους οργανισμούς και τρίτες χώρες. Επιπλέον, μέλημα του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας είναι να επιτύχει αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με τις κρίσεις και την ασφάλεια από τα κράτη μέλη και την Ένωση, καθώς και να είναι σε ετοιμότητα για την προστασία των πολιτών και για τρομοκρατίες που θέτουν σε κίνδυνο υποδομές ζωτικής σημασίας (Υπ. Προστασίας του Πολίτη, 2021).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο Τμήμα Προγραμματισμού και Αξιολόγησης περιλαμβάνονται ενέργειες που στοχεύουν στην ανάλυση, παρακολούθηση και αξιολόγηση, καθώς και συνέπειες και απειλητικές ενέργειες που δεν έχουν τεκμηριωθεί τυχαία αλλά με βάση τις πρωτοβουλίες της Ένωσης, κυρίως όσες έχουν εγκριθεί από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Εθνικές Στρατηγικές Προτεραιότητες

Τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα έχει αντιμετωπίσει μια σειρά από οικονομικές προκλήσεις με άμεση επίδραση στο επίπεδο ασφάλειας, καθιστώντας επιτακτική την χρηματοδότηση με στόχο την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας και των κρίσεων. Η αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, τονίζουν την ανάγκη για επενδύσεις όχι μόνο στον Τομέα Σύνορα και Θεωρήσεις αλλά ταυτόχρονα και στον τομέα της Αστυνομικής Συνεργασίας συμπεριλαμβανομένων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων. Η Ελλάδα μέσω του πολυετούς επενδυτικού προγράμματος του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας και ειδικότερα του Τομέα Αστυνομικής Συνεργασίας, στοχεύει στην χρηματοδότηση σοβαρών ελλείψεων όσον αφορά τις άμεσες και βραχυπρόθεσμες ανάγκες στον συγκεκριμένο τομέα.

Όσο οι πολιτικές συζητήσεις βρίσκονταν σε εξέλιξη, η Ελλάδα άρχισε τον συντονισμό των βασικών προτεραιοτήτων της, ώστε να εξασφαλίσει τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της και να προσφέρει ένα ασφαλές περιβάλλον στην κοινωνία των πολιτών. Για να υπάρξει άμεση πρόληψη και ανίχνευση των σοβαρών τρομοκρατικών εγκλημάτων, της μη νόμιμης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, της εμπορίας ανθρώπων καθώς και της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών μέσω του

διαδικτύου, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας/ Τομέας Αστυνομικής Συνεργασίας της Ελλάδας έχει θέσει στόχους για την διεκπεραίωση σημαντικών έργων. Επίσης έχει στόχο να εντοπίσει εγκλήματα σε οικονομικό επίπεδο και να ενδυναμώνει τις δεξιότητες του προσωπικού που υπηρετούν τις αρχές του νόμου (European Commission, 2015). Το εθνικό πρόγραμμα της Ελλάδας με την χρηματοδότηση που λαμβάνει από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας- Τομέας Αστυνομικής Συνεργασίας επιχειρεί δράσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην επίτευξη των Ειδικών Στόχων, ειδικότερα ο ειδικός στόχος είναι να ληφθούν μέτρα πολιτικής που αφορούν άμεσα στην εγκληματικότητα, καθώς και να υπάρχουν ποιοτικές ρυθμίσεις και ενδυνάμωση σε συνεργασίες που εμπλέκουν αρμόδιες αρχές εθνικών και ευρωπαϊκών κρατών.

Η ενίσχυση της συνεργασίας μπορεί να επιτευχθεί με την ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσεων, την χρήση αναλυτικών εργαλείων, την πιστή καταγραφή δραστηριοτήτων που έχουν αναλάβει εγκληματικές ομάδες και την κατανόηση των ενεργειών που σχετίζονται με τις εγκληματικές σπείρες. Επιπρόσθετα, ο στόχος περιλαμβάνει και τα οικονομικά εγκλήματα, για τα οποία θα δημιουργηθεί ένα σύστημα, στο οποίο θα γίνεται επεξεργασία οικονομικών δεδομένων που θα συλλέγονται από διαφορετικού οργανισμούς.

Στον παρακάτω πίνακα υπάρχει η παρουσίαση των ειδικών και εθνικών στόχων μέσα από το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας- Τομέας Αστυνομικής Συνεργασίας:

	<i>Ειδικός Στόχος</i>	<i>Εθνικός Στόχος</i>
<i>Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας - Τομέας Αστυνομικής Συνεργασίας</i>	<i>Ειδικός Στόχος 5: Πρόληψη και Καταπολέμηση της Εγκληματικότητας</i>	▪ <i>Πρόληψη και Καταπολέμηση</i>
		▪ <i>Ανταλλαγή Πληροφοριών</i>
		▪ <i>Κατάρτιση</i>
		▪ <i>Στήριξη Θυμάτων</i>
		▪ <i>Αξιολόγηση Απειλών και Κινδύνων</i>
	<i>Ειδικός Στόχος 6: Κίνδυνοι και Κρίσεις</i>	▪ <i>Πρόληψη και Καταπολέμηση</i>
		▪ <i>Ανταλλαγή Πληροφοριών</i>
		▪ <i>Κατάρτιση</i>
		▪ <i>Στήριξη Θυμάτων</i>
		▪ <i>Υποδομές</i>
		▪ <i>Εγκαιρη Προειδοποίηση και Περιπτώσεις Κρίσεων</i>
		▪ <i>Αξιολόγηση Απειλών και Κινδύνων</i>

2.2 Η Διεύθυνση Δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος της ελληνικής Αστυνομίας

Η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ) είναι ο βασικός κρατικός φορέας, ο οποίος μεριμνά για την ασφάλεια των πολιτών και την διατήρηση της τάξης. Αποστολή του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ είναι η έκδοση πλήθους διαταγών προς όλο το προσωπικό που απασχολείται στην αστυνομία, σχετικά με τον σεβασμό και την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Όσον αφορά στην αντιμετώπιση των υποθέσεων αδικημάτων που συμβαίνουν στον κυβερνοχώρο και σχετίζονται με ανήλικους έως 18 ετών, υπεύθυνη είναι η Δ/ση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (Ελληνική Αστυνομία, www.astynomia.gr).

Σύμφωνα με το Π.Δ 178/2014, προβλέφθηκε η ίδρυση και η διάρθρωση της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (ΔΙ.Δ.Η.Ε.) με έδρα την Αθήνα, όπως επίσης και η διάρθρωση και εγκαθίδρυση της Υποδιεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος με έδρα την Θεσσαλονίκη. Η αποστολή της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος συμπεριλαμβάνει την πρόληψη, την έρευνα και την καταστολή εγκλημάτων ή αντικοινωνικών συμπεριφορών, που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου ή άλλων μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι αυτοτελής κεντρική Υπηρεσία και υπάγεται απευθείας στον κ. Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας.

Τα πέντε τμήματα, που αποτελούν την εσωτερική δομή της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, προστατεύουν τον Έλληνα πολίτη και του προσφέρουν ασφάλεια. Επομένως η αναβαθμισμένη πλέον δομή περιλαμβάνει 5 τμήματα:

- α. Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Διαχείρισης Πληροφοριών,
- β. Τμήμα Καινοτόμων Δράσεων και Στρατηγικής,
- γ. Τμήμα Ασφάλειας Ηλεκτρονικών και Τηλεφωνικών Επικοινωνιών και Προστασίας Λογισμικού και Πνευματικών Δικαιωμάτων,
- δ. Τμήμα Διαδικτυακής Προστασίας Ανηλίκων και Ψηφιακής Διερεύνησης και
- ε. Τμήμα Ειδικών Υποθέσεων και Δίωξης Διαδικτυακών Οικονομικών Εγκλημάτων

2.2.1 Δράσεις- μέτρα πρόληψης & ενημέρωσης για την προστασία παιδιών και ενηλίκων

Σκοπός της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος δεν είναι μόνο να σταματήσει την κατά συρροή εγκληματικότητα, αλλά και να εστιάσει στην πρόληψή της. Επιπλέον, οι στόχοι επεκτείνονται σε καινοτομία, καθώς το πλάνο δράσεων περιλαμβάνει την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, των εταιριών, των εμπορικών επιχειρήσεων και των οργανισμών σε δημόσιους και ακαδημαϊκούς τομείς. Με αυτόν τον τρόπο, θα υπάρχει σωστή ενημέρωση για τα μέτρα προστασίας, τους παράγοντες κινδύνου και την ασφάλεια του Διαδικτύου.

Οι καινοτόμες δράσεις που υλοποιούνται από την Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι οι ακόλουθες:

- **Ημερίδες Ασφαλούς Πλοήγησης:** Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας το οποίο μέσω της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος οργανώνει ημερίδες σε όλη την Ελλάδα, καθώς επιχειρεί να ενημερώνει όχι μόνο τα παιδιά αλλά και τους γονείς και εκπαιδευτικούς για θέματα διαδικτυακής κακοποίησης, για παράγοντες κινδύνου που παρουσιάζονται σε ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης και για τη διαχείριση των κινδύνων που εμφανίζονται στα νέα τεχνολογικά μέσα.
- **Τηλεδιασκέψεις:** πρόκειται για διαδικτυακή πληροφόρηση σε πραγματικό χρόνο, μέσα στις οποίες γίνονται παρουσιάσεις, συζητήσεις καθώς και ερωτήσεις και απαντήσεις σε πραγματικό χρόνο ανάμεσα σε ομιλητές και ακροατές.
- **Εκπαιδευτικές Επισκέψεις:** πραγματοποιούνται καθημερινά (μετά από αίτηση) επισκέψεις από σχολεία και διάφορους φορείς στη ΔΙ.Δ.Η.Ε και στη Υ.Δ.Η.Ε.Β.Ε, για τις εγκαταστάσεις τους καθώς και για να λάβουν ενημέρωση για την ασφάλεια του διαδικτύου.

Σύμφωνα με τα δεδομένα της σχολικής χρονιάς 2017-2018, ολοκληρώθηκαν 439 ημερίδες προς ενημέρωση, μέσα σε 345 σχολεία και σε 94 διάφορους φορείς που αφορούσαν όλη την Επικράτεια. Οι ενημερωτικές ημερίδες είχαν μεγάλη απήχηση όχι μόνο σε μαθητές οι οποίοι ήταν περισσότεροι από 40.000 αλλά και σε

εκπαιδευτικούς, γονείς, φοιτητές, δικαστικούς λειτουργούς και πολίτες. Συγκεκριμένα υπήρχε ενδιαφέρον για ενημέρωση των κινδύνων και απειλών του διαδικτύου, για εγκλήματα στο διαδίκτυο και για την προσαρμογή στα νέα δεδομένα (Ιστοσελίδα Δ.Δ.Η.Ε., www.cyberkid.gov.gr).

Διοργάνωση συνεδριών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο: η ΔΙ.Δ.Η.Ε, λαμβάνοντας υπ' όψιν την εορτή της Παγκόσμιας Ημέρας Ασφαλούς Πλοήγησης στο διαδίκτυο, διοργανώνει συνέδρια, τα οποία περιλαμβάνουν θέματα που ενημερώνουν για την Ασφαλή Πλοήγηση στον κόσμο του διαδικτύου. Τα θέματα παρουσιάζονται από ειδικούς επιστήμονες της Ελλάδας και του εξωτερικού. Αναλυτικά, τα θέματα των συνεδριών προσφέρουν γνώσεις για την μελλοντική πορεία του Ίντερνετ καθώς και για την εφαρμογή των νόμων στα εγκλήματα του κυβερνοχώρου. Τα συνέδρια της ΔΙ.Δ.Η.Ε προσφέρουν και πρακτικές σε έντυπα και ηλεκτρονικά δεδομένα, στα οποία οι πολίτες μπορούν να λάβουν αναλυτική ενημέρωση για τις εισηγήσεις των συνεδριών.

Τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά «σποτ»: η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος παράγει και προβάλλει τέσσερα τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά «σποτ», μέσω σταθμών του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης πανελλαδικά, προκειμένου να ενημερώσει και να παρέχει πληροφορίες σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες σχετικά με την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο.

Συγγραφή και διαμοιρασμός ενημερωτικών φυλλαδίων: η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος έχει εκδώσει διάφορα φυλλάδια συμβουλευτικού χαρακτήρα για ποικίλα θέματα, τα οποία σχετίζονται με την προστασία των παιδιών και των ενηλίκων από τους κινδύνους του Διαδικτύου. Επίσης η ΔΙ.Δ.Η.Ε δημιούργησε Φιλικές Συμβάσεις Γονιού-Παιδιού ανά ηλικιακή ομάδα όσον αφορά τη χρήση του διαδικτύου, αλλά και του κινητού τηλεφώνου, ανά ηλικιακή ομάδα, στην ιστοσελίδα www.cyberkid.gov.gr (βλ. φυλλάδιο 1 και φυλλάδιο 2, του 3^{ου} Παραρτήματος).

Συμμετοχή στο Πληροφοριακό Κέντρο της ΕΛ.ΑΣ. στη ΔΕΘ: τα τελευταία χρόνια μεγάλος αριθμός πολιτών επισκέπτεται κάθε χρόνο το περίπτερο της Ελληνικής Αστυνομίας προκειμένου να ενημερωθεί από αξιωματικούς της

ΔΙ.Δ.Η.Ε. Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, όχι μόνο για την ασφαλή διαδικτυακή πλοήγηση, αλλά και τη χρήση ασφαλών ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Ιστότοπος cyberkid.gov.gr: είναι μία πρωτοβουλία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, που υλοποιείται από την Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση παιδιών ηλικίας 6 μέχρι 18 ετών, των γονέων τους καθώς και εκπαιδευτικών σχετικά με την ασφάλεια στο διαδίκτυο. Στον Ιστότοπο αυτό τα παιδιά και οι οικογένειές τους γνωρίζουν τα θετικά του διαδικτύου, αλλά παράλληλα μπορούν να παίξουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με απόλυτη ασφάλεια (βλ. σχετικές εικόνες του 3ου Παραρτήματος).

Σελίδες στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Facebook, Twitter, Instagram, YouTube): δημιουργήθηκαν από τον Μάιο του 2014 με σκοπό την προβολή της ιστοσελίδας www.cyberkid.gov.gr στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τον Απρίλιο του 2015 ξεκίνησε η λειτουργία του λογαριασμού Twitter «@CyberAlertGR», ενώ τον Αύγουστο 2015 δημιουργήθηκε η αντίστοιχη πιστοποιημένη σελίδα και στο Facebook «CYBER ALERT». Επίσης η Υπηρεσία διαθέτει στο YouTube το πιστοποιημένο κανάλι CYBER ALERT. Τον Φεβρουάριο του 2018 δημιουργήθηκε ο λογαριασμός Instagram "cyberalert.gr".

Ιστότοπος Cyberalert.gr – Feelsafe και εφαρμογή Feelsafe: αφορά στην ασφαλή χρήση του διαδικτύου για τις καθημερινές εμπορικές συναλλαγές των πολιτών, αλλά και των επαγγελματιών εμπόρων, όπου η ΔΙ.ΔΗ.Ε. και η ΕΛ.ΑΣ συνεργάστηκαν με την Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (Ε.Σ.Ε.Ε.) και δημιούργησαν μια πλατφόρμα καινοτόμων δράσεων με την ονομασία «FeelSafe».

Οι Αξιωματικοί της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού εγκλήματος μας μετέφεραν αναλυτικά μέσα από την εμπειρία τους το περιεχόμενο των δράσεων. Αναφέρθηκαν σε ημερίδες με την φυσική τους παρουσία, κατόπιν αιτημάτων από Δ/νσεις Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης, από συλλόγους γονέων, Δήμους, Κοινότητες, κ.α. Με αυτόν τον τρόπο προσπαθούν να περάσουν μηνύματα στα παιδιά για την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο. Επίσης, οργανώνονται συνέδρια κάθε Φεβρουάριο με αφορμή την Ημέρα Ασφαλούς Πλοήγησης στο διαδίκτυο και

συμμετέχουν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης με καθημερινές ενημερώσεις προς τους επισκέπτες για θέματα πρόληψης. Ηλεκτρονικά, υπάρχουν ιστότοποι και ιστοσελίδες, όπου οι ανήλικοι κάθε ηλικίας έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν το διαδίκτυο, παίζοντας μέσα από παιχνίδια, ακούγοντας παραμύθια και μαθαίνοντας με διαδραστικό τρόπο» (Συνέντευξη 1 & 2).

Επίσης μας ενημέρωσαν για τις κατασταλτικές και κυρωτικές δράσεις, που χρησιμοποιεί η Υπηρεσία Δίωξης για να αντιμετωπίσει αυτά τα εγκλήματα που αφορούν ανήλικους. Συγκεκριμένα, υποστήριξαν ότι ως αρχή επιβολής του νόμου, κατόπιν εισαγγελικής εντολής, χρησιμοποιούν την προανάκριση και την προκαταρκτική εξέταση σε κατάλληλα δωμάτια για να πάρουν καταθέσεις από γονείς και από τα παιδιά, πάντα με την παρουσία Ψυχολόγου, ο οποίος συμβάλλει στην διαχείριση των καταστάσεων. Στην συνέχεια συνεργάζονται με τους παρόχους για να εντοπίσουν αυτόν που κρύβεται πίσω από την ηλεκτρονική διεύθυνση, ενώ παράλληλα γίνεται και επιτόπια κατ' οίκον έρευνα. Αφού συλλέξουν τα στοιχεία, μετά τα προσκομίζουν στον Εισαγγελέα (1, 2, 3, 4 & 5 συνέντευξη).

Από τις πληροφορίες που συλλέξαμε και από την εμπειρία των Αξιωματικών, φαίνεται να υπάρχει μεγάλη αποδοχή και ικανοποίηση των εμπλεκόμενων πολιτών από την συνεργασία τους με τη Δ/ση Δίωξης, οι οποίοι δέχονται θετικά τις καινοτόμες δράσεις και στρατηγικές, που επιχειρούνται για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας ανηλίκων. Συγκεκριμένα, σε θέματα πρόληψης δέχονται αιτήματα από φορείς και σχολεία, που θέλουν να συζητήσουν μαζί τους και να ακούσουν την συμβουλή τους (Συνέντευξη 5). Στην αρχή μάλιστα τόσο οι γονείς, όσο και οι εκπαιδευτικοί δεν αντιλαμβάνονται ότι είναι αστυνομικοί. Εκτός από την ενημέρωσή τους, σκοπός τους είναι να κερδίσουν την εμπιστοσύνη του κόσμου και να έρθουν κοντά τους με απλή γλώσσα και όχι τεχνικά, ώστε να μην φοβηθούν να καλέσουν έγκαιρα και να προλάβουν τις καταστάσεις πριν εξελιχθούν (Συνέντευξη 1).

Επίσης τονίστηκε ότι οι ενημερωτικές ημερίδες έχουν θετικό αντίκτυπο και στους εκπαιδευτικούς και ακούνε από εκείνους καλά λόγια. Τα παιδιά δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον, κάνοντας αρκετές ερωτήσεις για το διαδίκτυο και γενικά φαίνονται πιο καταρτισμένα σε σχέση με τους γονείς. Οι γονείς αντίστοιχα, ρωτούν για το πώς πρέπει να καθοδηγήσουν σωστά τα παιδιά τους (Συνέντευξη 2). Ακούστηκε και η άποψη ότι μπορεί οι γονείς να αποδέχονται τις οδηγίες αρχικά, δεν

σημαίνει όμως ότι τις εφαρμόζουν κιάλας. Οι εκπαιδευτικοί έχουν περιορισμένες δυνατότητες επέμβασής τους σε προσωπικά ή και οικογενειακά θέματα των μαθητών, καθώς δεν το επιτρέπουν οι γονείς (Συνέντευξη 4).

Ως προς τις δυσκολίες, που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας αστυνομικός κατά την άσκηση του καθήκοντος, σε σχέση με τα αδικήματα που αφορούν ανήλικους, μας πληροφόρησαν πως η διαχείριση τους έχει έναν βαθμό δυσκολίας, εφόσον έχουν να αντιμετωπίσουν τα παιδιά ως θύματα, αλλά και ως θύτες. Εντούτοις, υπάρχει πάντα ένας Ψυχολόγος στην Υπηρεσία, ο οποίος από την αρχή μέχρι το τέλος τους υποστηρίζει σημαντικά, είτε με ατομικές συνεδρίες, είτε με ομαδικά σεμινάρια. Επίσης, αναφέρθηκε ότι συχνά, εκτός από τους ανήλικους και οι γονείς βρίσκονται σε σύγχυση και απαιτείται λεπτός χειρισμός, ειδικά σε περιπτώσεις που δεν παραδέχονται ότι τα παιδιά τους φταίνε. Συνήθως έχουν την εντύπωση ότι έχουν τα «τέλεια παιδιά», οπότε και οι ενήλικες χρήζουν ιδιαίτερης διαχείρισης» (Συνέντευξη 3 & 4).

Μια επιπλέον επισήμανση, όσον αφορά στις δυσκολίες του ρόλου ενός αστυνομικού, είναι «ο χρόνος διατήρησης των ηλεκτρονικών ίχνών». Όπως μας εξήγησαν, «σε κάθε διαδικτυακή έρευνα γίνεται προσπάθεια εντοπισμού του ηλεκτρονικού ίχνους, της ηλεκτρονικής διεύθυνσης (IP) του δράστη, που είναι μοναδική για κάθε χρήστη και αποτελεί σημαντικό στοιχείο ώστε να αποδειχθεί μετά στο δικαστήριο». Στην Ελλάδα π.χ. είναι ένα έτος και μετά διαγράφεται, ενώ σε άλλες χώρες είναι λιγότερο το διάστημα αρχειοθέτησης, με αποτέλεσμα να χάνονται τα ίχνη του δράστη (Συνέντευξη 1-5).

2.3 Συνεργασία της ΕΛ.ΑΣ με ΜΚΟ στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση των φαινομένων ηλεκτρονικού εγκλήματος

Σήμερα, στον κόσμο του Διαδικτύου δημοσιεύεται υλικό σεξουαλικού περιεχομένου με πρωταγωνιστές αγόρια και κορίτσια κάτω των 18 ετών. Κάτι τέτοιο έχει δημιουργήσει αναστάτωση, καθώς δεν είναι εύκολο να ανιχνευθούν οι δράστες, εξαιτίας της μη ύπαρξης των εθνικών ορίων που διαπράττεται το αδίκημα. Επιπλέον οι διαδικτυακές παρανομίες στις μέρες μας μπορούν εύκολα να καλυφθούν.

Όσον αφορά τη μείωση της πορνογραφίας ανηλίκων από το διαδίκτυο, έχει πλέον συμβάλλει δυναμικά μια ιστοσελίδα, η www.safeline.gr, η οποία λειτουργεί

από τις 14 Απριλίου 2003 με την στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και από το 2005 αποτελεί επίσημο μέλος του INHOPE (Διεθνής Σύνδεσμος Ανοικτών Γραμμών Διαδικτύου). Πρόκειται για μια ανοιχτή γραμμή, η οποία λαμβάνει καταγγελίες που αφορούν σεξουαλικό περιεχόμενο και που δεν έχει στόχο μόνο την εξάλειψη της παιδικής πορνογραφίας, αλλά και την αποτροπή παράνομων πράξεων όπως ο ρατσισμός, ο τζόγος μέσω του διαδικτύου, καθώς και η προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας και καταναλωτών.

Η SafeLine, το 2008 συνεργάστηκε με την «Δράση Ενημέρωσης και Επαγρύπνησης» SaferInternet4Kids.gr, όπου και δημιουργήθηκε η Γραμμή Βοηθείας Help-line.gr. Οι τρεις αυτές οργανωμένες δράσεις αποτελούν το Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου, με σκοπό την ενημέρωση και την συνεχή αφύπνιση των πολιτών σε μια από κοινού προσπάθεια, έχοντας ως εργαλείο την καταγγελία παράνομων δραστηριοτήτων, τα οποία διαπράττονται στον κυβερνοχώρο, στα ευρύτερα πλαίσια της πρόληψης και της αντιμετώπισης των φαινομένων (βλ. σχετική αφίσα στο 3^ο Παράρτημα της παρούσας).

Η SafeLine από 1/7/2016 συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Συνδέοντας την Ευρώπη» στο πλαίσιο του έργου «The Hellenic Safer Internet Centre – Making a Better and Safer Internet for Kids and the Society (EL-SIC)» και υλοποιείται από το Ινστιτούτο Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Οι υπεύθυνοι του Ινστιτούτου Πληροφορικής, που έχουν αναλάβει την διεκπεραίωση του προγράμματος, ανέφεραν ότι η εύρεση του παράνομου υλικού και η τοποθεσία προέλευσης δεν είναι εύκολη υπόθεση, καθώς παραπλανεί τον χρήστη δίνοντας του μια μικρή γεύση των όσων θα παρακολουθήσει μετέπειτα. Έτσι, μπορεί ο χρήστης να κάνει συνδρομή και να του ζητηθεί να καταθέσει τον αριθμό της πιστωτικής του κάρτας. Βέβαια πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η παραπλάνηση του πρώτου διαφημιστικού υλικού ενέχει σοβαρούς κινδύνους για τα παιδιά, που χρησιμοποιούν τον υπολογιστή. Επίσης, θεωρείται δύσκολη η ανίχνευση των ατόμων που διακινούν πορνογραφικό υλικό. Γι' αυτό τον λόγο το κράτος έχει μεριμνήσει, ιδρύοντας ένα ειδικό τμήμα στην Ελληνική Αστυνομία, το οποίο συνεργάζεται με τις Αστυνομίες άλλων χωρών με σκοπό να εντοπίσουν τους δράστες (Παπαδοκωστάκη, 2007).

Η SafeLine φροντίζει να παρέχει ένα επικοινωνιακό πλαίσιο στους χρήστες, οι οποίοι, αν το θελήσουν, μπορούν να προβούν σε ποινική δίωξη καθώς και να αφαιρέσουν παράνομο υλικό από το διαδίκτυο. Έπειτα, το προσωπικό της οργάνωσης θα αναλύσει την καταγγελία και θα ενεργήσει ώστε να την αναφέρει στις αρχές, οι οποίες θα την επεξεργαστούν. Ο χρήστης έχει το δικαίωμα να πάρει πληροφορίες για τα αποτελέσματα, καθώς επίσης και να διατηρήσει την ανωνυμία τους εάν το επιθυμεί.

Αξίζει να αναφερθεί ως σημαντικό στοιχείο, εκτός από την καταγγελία διαδικτυακών εγκλημάτων, το γεγονός ότι δεν μπορεί κανείς να αφαιρέσει σε έναν ιδιώτη το δικαίωμα της αναγγελίας και συγκεκριμένα της απλής γνωστοποίησης ρεαλιστικών περιστατικών στον εισαγγελέα. Άρα ένας πολίτης, που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, έχει το δικαίωμα και την ηθική υποχρέωση να αναγγείλει παράνομο υλικό σε μια online σελίδα.

Είναι κατανοητό λοιπόν, ότι η ανοικτή γραμμή της SafeLine έπρεπε να υπάρχει. Συγκεκριμένα, η ίδρυση της SafeLine προέρχεται από το Συνταγματικό δικαίωμα των Ελλήνων πολιτών. Η γραπτή αναφορά κάθε πολίτη ή πολλών μαζί στις δημόσιες αρχές, κάνει δυνατή την δημιουργία ενώσεων και μη κερδοσκοπικών σωματείων, τα οποία στοχεύουν να διαφυλάξουν τα κοινωνικά και ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου. Επομένως ο χρήστης του διαδικτύου δίνει μεγάλη αξία σε αυτό το δικαίωμα χάρη στη διατήρηση της ανωνυμίας, στην ταχύτητα και στον παγκοσμίου φήμης χαρακτήρα. Είναι γεγονός ότι είναι ένα μέσο που μπορεί να «ξεσκεπάσει» εύκολα ένα ηλεκτρονικό έγκλημα (www.safeLine.gr).

Το 2017 ο Αντιστράτηγος εν αποστρατεία, Εμμανουήλ Σφακιανάκης, με ειδίκευση στα ηλεκτρονικά εγκλήματα, από την πολυετή εμπειρία του ως Προϊστάμενος του τμήματος Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, ίδρυσε τη μη κυβερνητική και μη κερδοσκοπική οργάνωση, CSI Institute (Διεθνές Ινστιτούτο για την Κυβερνοασφάλεια). Ο σκοπός του Ινστιτούτου είναι η προαγωγή εκπαιδευτικών και κοινωφελών σκοπών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση προβλημάτων ασφαλείας στο διαδίκτυο, καθώς και θέματα εκπαίδευσης και επιστημονικής έρευνας στο τομέα νέων τεχνολογιών και διαδικτύου (www.csii.gr).

Στην Ελλάδα υπάρχει επίσης η Γραμμή χωρίς χρέωση «**ΜΕ Υποστηρίζω**» 800 11 800 15, η οποία λειτουργεί **Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.)** της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Νοσοκομείο Παίδων «**Π. & Α. Κυριακού**». Λειτουργεί καθημερινά τις πρωινές ώρες και απευθύνεται σε έφηβους, γονείς, εκπαιδευτικούς και ειδικούς που επιθυμούν να μιλήσουν για θέματα που αφορούν τη σωστή χρήση της τεχνολογίας από ανηλίκους, όπως εξάρτηση από το διαδίκτυο, διαδικτυακό εκφοβισμό (cyber bullying), αποπλάνηση (grooming), ακατάλληλο περιεχόμενο, θέματα προσωπικών δεδομένων, πορνογραφικό υλικό, τζόγος, βίαια παιχνίδια στο διαδίκτυο κλπ). Η Γραμμή Στήριξης λειτουργεί σε συνεργασία με τον Οργανισμό «Ομπρέλα» www.obrela.gr στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης της ENACSO (www.enacso.eu).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί το μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και του συλλόγου «**ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**» στις 3 Σεπτέμβρη 2010, ως προς την υποστήριξη και διαχείριση α) υποθέσεων παιδιών σε κίνδυνο, όπως παιδιά θύματα κακοποίησης, παραμέλησης, οικονομικής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης στο διαδίκτυο και β) υποθέσεων εξαφανισθέντων παιδιών (www.hamogelo.gr). Η συνεργασία της Ελληνικής Αστυνομίας με τον εν λόγω σύλλογο, που άτυπα ξεκίνησε το 2007, συνεχίζεται και ανανεώνεται μέχρι και σήμερα. Πρόσφατα ανανεώθηκε τον Ιανουάριο του 2020 με νέο Σύμφωνο Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου και του Συλλόγου, στα πλαίσια ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών, καθώς επίσης και για ενημέρωση των πολιτών, όσον αφορά την συμβολή τους στην πρόληψη φαινομένων, όπου τα παιδιά είναι θύματα ή θύτες παραβατικών συμπεριφορών ή εξαφανίζονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

3.1 Εννοιολογικοί ορισμοί της παιδικής πορνογραφίας

Η παιδική πορνογραφία ξεκίνησε αρχικά με την κάμερα τον 19ο αιώνα και από τότε εξελίχθηκε με την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα η παιδική πορνογραφία στοίχιζε αρκετά και ήταν πολύ δύσκολο να παραχθεί ή να διανεμηθεί, μόνο οι συλλέκτες μπορούσαν να αποκτήσουν εικόνες που απεικόνιζαν παιδιά για προσωπική τους χρήση (Garcia, 2016, σ. 4).

Η παιδική και η εφηβική πορνογραφία στο διαδίκτυο είναι μια από τις μορφές ηλεκτρονικών εγκλημάτων, η οποία θεωρείται η χειρότερη και πιο απαίσια έκφανση τους, καθώς αφορά την ευαίσθητη ηλικιακή ομάδα των παιδιών και των εφήβων. Δεν υπάρχει άνθρωπος σε όλον τον πλανήτη, ο οποίος να μένει ασυγκίνητος στο άκουσμα της φράσης «παιδική πορνογραφία», καθώς εγείρει ανάμεικτα συναισθήματα αποστροφής, οργής, μίσους για τους εγκληματίες και αντίστοιχα λύπης, απελπισίας και συμπόνιας για τα ανήλικα θύματα (Σφακιανάκης & Σιώμος & Φλώρος, 2012, σ.19).

Το Διαδίκτυο μπορεί να σχετίζεται με διάφορα σεξουαλικού περιεχομένου αδικήματα με ποικίλους τρόπους, οπότε ανάλογα με το έγκλημα έχουμε και πολλές πηγές ηλεκτρονικών στοιχείων. Ο κυβερνοχώρος εδώ λειτουργεί ως ένα εργαλείο, αφού παίζει σημαντικό ρόλο στην προμήθεια του εγκλήματος, όπως η προσέλκυση παιδιών για σεξουαλική δραστηριότητα (Chawki, 2021).

Η παιδική πορνογραφία υπήρχε πολύ πριν μπει στη ζωή μας το διαδίκτυο, αλλά τα χαρακτηριστικά του διαδικτύου όμως επέτρεψαν την ραγδαία ανάπτυξη και διάδοση πορνογραφικού υλικού (συνήθως ανήλικων θυμάτων), ώστε η σύλληψη των δραστών να είναι δύσκολη. Η παιδική πορνογραφία μπορεί να διαδοθεί στον κυβερνοχώρο με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Ένας παιδόφιλος για παράδειγμα, μπορεί από οπουδήποτε κι αν βρίσκεται, να εγγραφεί και να γίνει μέλος σε ιστοσελίδες όπου έχει την δυνατότητα να ανταλλάξει ή να προμηθευτεί υλικό

πορνογραφίας ανήλικων, χωρίς να νιώθει μάλιστα ενοχές ή ότι παρανομεί σε βάρος ανήλικων ατόμων. Στην συνέχεια συναναστρέφεται με άτομα όπου έχουν τις ίδιες σεξουαλικές προτιμήσεις, όπου ανταλλάσσουν απόψεις μεταξύ τους χωρίς να νιώθουν πως με αυτόν τον τρόπο παρανομούν, κάνοντας διακίνηση και διάδοση πορνογραφικού υλικού. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται και η αυτοπεποίθηση τους, αποκτούν γόητρο, ενώ ταυτόχρονα αισθάνονται «ασφαλείς» ως μέλη μέσα σε αυτές τις ιστοσελίδες (Μπισιούκης, 2020).

Υπάρχει δυσκολία εννοιολογικού ορισμού της παιδικής πορνογραφίας, εξαιτίας της συνύπαρξης μας σε ένα πολυεθνικό και πολυπολιτισμικό παγκόσμιο περιβάλλον, όπου οι κοινωνίες ακολουθούν διαφορετικά θρησκευτικά, ηθικά, αλλά και νομικά πρότυπα. Η επισήμανση αυτή συνίσταται στο γεγονός ότι η ένταξη του διαδικτύου στην καθημερινότητά μας ξεπέρασε τα εθνικά σύνορα, φέρνοντας την παιδική πορνογραφία στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, δίχως όμως να υπάρχουν σαφώς προσδιορισμένα νομικά, κοινωνικά, ή και σεξουαλικά πρότυπα (Chawki, 2021).

Ως **παιδική πορνογραφία** μπορεί να χαρακτηριστεί «η οποιαδήποτε αναπαράσταση, με οποιοδήποτε μέσο, παιδιού εμπλεκόμενου σε πραγματικές ή εικονικές γενετήσιες δραστηριότητες ή κάθε απεικόνιση των γενετήσιων οργάνων παιδιού για πρωτεύοντος σεξουαλικούς σκοπούς» (Ζέρβα, 2020). Σύμφωνα με τον καθηγητή Vitit Muntarbhorn των Ηνωμένων Εθνών, ειδικό σε θέματα που αφορούν στην πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία, το 1990 προσδιόρισε την παιδική πορνογραφία, ως «η οπτική ή ηχητική απεικόνιση ενός παιδιού για τη σεξουαλική ικανοποίηση του χρήστη και περιλαμβάνει την παραγωγή, διανομή και χρήση τέτοιου υλικού». Η Διεθνής Αστυνομική Οργάνωση (Ιντερπόλ), που ιδρύθηκε για την αντιμετώπιση αδικημάτων κατά των ανήλικων σε παγκόσμιο επίπεδο, περιέγραψε την παιδική πορνογραφία, ως «συνέπεια σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή κακοποίησης παιδιού» (Chawki, 2021).

Η **παιδοφιλία** είναι κάτι που ακούμε όλο και πιο συχνά, αφού έχει πάρει διαστάσεις κυκλωμάτων που σχετίζονται με παιδική πορνογραφία και παιδική πορνεία. Η **παιδοφιλία** βάση του διαγνωστικού εγχειριδίου ψυχικής υγείας ορίζεται «ως φαντασιώσεις ή συμπεριφορές που εμπεριέχουν σεξουαλικές πράξεις με παιδιά». Ο πάσχων έχει προτίμηση σε συγκεκριμένα ηλικιακά φάσματα, όπου για να το πετύχει αυτό πλησιάζει, επικοινωνεί και προσπαθεί να κερδίσει την εμπιστοσύνη των

παιδιών, ενώ συνήθως η επαγγελματική τους ενασχόληση σχετίζεται με χώρους όπου βρίσκονται παιδιά (CSI Institute, Ιωάννου, χ.χ.).

Η Παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο, συνιστά στην ηλεκτρονική παραγωγή/κατασκευή και διακίνηση πορνογραφικού υλικού. Ο κυβερνοχώρος προσφέρει την ευκολία να δημιουργούνται στο εσωτερικού του διεθνείς κοινότητες όπου ανταλλάσσουν υλικό σεξουαλικού περιεχομένου που απεικονίζονται παιδιά (Παναγιωτακόπουλος, 2018, σ.100). Τα παιδιά μπορεί να ασχολούνται με τις ώρες στο Διαδίκτυο κάνοντας διάφορα πράγματα, όπως να παίζουν τυχερά παιχνίδια, να ακούνε μουσική στο YouTube, είτε να σερφάρουν σε άλλες εφαρμογές. Τότε μπορεί να δημιουργηθούν πολλά προβλήματα καθώς δεν γνωρίζουν με ποιον έρχονται σε επαφή κι έτσι να μπλέξουν με παιδόφιλους. Μπορούν επίσης να βρεθούν θύματα της βιομηχανίας πορνό, καθώς τα ψηφιακά τους στοιχεία, ακόμα και οι εικόνες του προσώπου τους, μπορούν να χρησιμοποιηθούν από παραγωγούς πορνογραφικού υλικού (Prakash 2018, σ. 347).

Συνήθως οι παιδόφιλοι μπορεί να προέρχονται είτε από το σχολικό περιβάλλον του ανήλικου θύματος, είτε και από συγγενή ή γείτονα. Μικρή πιθανότητα υπάρχει η κακοποίηση του ανήλικου να συμβεί από άσχετους που γνωρίστηκαν μαζί τους από το Διαδίκτυο. Οι θύτες για προσελκύσουν τα μικρά παιδιά συχνά χρησιμοποιούν δελεαστικά μέσα. Στην συνέχεια προσπαθούν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη τους και δημιουργούν φιλική σχέση μαζί τους. Βέβαια, οι παιδόφιλοι παρουσιάζονται στο διαδίκτυο με ψεύτικα προσωπικά στοιχεία, κυρίως αλλάζουν την ηλικία τους και εμφανίζονται νεώτεροι για να προσελκύσουν τα ανήλικα θύματα σε χώρους συζήτησης (chat rooms). Μετά, αναρτούν το πορνογραφικό υλικό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το οποίο και μπορεί να το πουλήσουν ή και να το ανταλλάξουν με υλικό αντίστοιχου περιεχομένου. Οι αποπλανήσεις ανηλίκων μέσω του διαδικτύου, με τους τρόπους που περιγράψαμε παραπάνω, αποτελούν παγκόσμιο φαινόμενο, ενώ εμφανίστηκαν και στην χώρα μας πριν μια εικοσαετία περίπου. (Σφακιανάκης, 2012, σ.21-22)

Στην σημερινή εποχή, ο όρος «διακίνηση παιδικού πορνογραφικού υλικού» αντικαταστάθηκε με το δόκιμο όρο «διακίνηση υλικού σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών», όπου και συνδέεται ακριβέστερα με το φαινόμενο (Παναγιωτακόπουλος, 2018, σ.101). Κατά συνέπεια, σε κάποιες χώρες αναφορικά με την παιδική

πορνογραφία, χρησιμοποιείται ο όρος «εικόνες σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών» όπου προβάλλονται πραγματικές φωτογραφίες παιδιών, τα οποία φαίνονται να λαμβάνουν μέρος σε σεξουαλικές δραστηριότητες. Ο καθορισμός της έννοιας της παιδικής πορνογραφίας διαφέρει από χώρα σε χώρα και η ποινικοποίησή της αφορά σε διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο. Επίσης, στο θέμα αυτό υπάρχουν πολλές διαφορετικές απόψεις σχετικά με την ηλικία που θεωρείται κατάλληλη ως προς την συναίνεση για τις σεξουαλικές επαφές, η οποία διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα (SafeLine).

Το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης του παιδιού, όχι μόνο στον πραγματικό κόσμο, αλλά και στον χώρο του Διαδικτύου, πρέπει να ακολουθεί σημαντικούς κανόνες πρόληψης, όπως:

- συνεχής επαγρύπνηση των γονέων
- συζήτηση και ενίσχυση της προσοχής των παιδιών απέναντι στους κινδύνους του διαδικτύου
- ικανότητα των γονέων να καταλάβουν αν το παιδί τους έχει πέσει θύμα κακοποίησης
- εξατομικευμένη εκπαίδευση των παιδιών ώστε να μιλήσουν και να ζητήσουν βοήθεια, όταν τους συμβεί κάτι ασυνήθιστο
- ενίσχυση των φορέων πρόληψης και καταστολής των κακοποιημένων παιδιών

Μια νέα αναδυόμενη απειλή αποτελεί και η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών σε ζωντανή μετάδοση (live streaming), δίνοντας οι θεατές ως αντάλλαγμα χρήματα. Επειδή η χρήση του διαδικτύου αυξάνεται σε αναδυόμενες αγορές, όπως οι χώρες της Ανατολικής Ασίας, αυτό το φαινόμενο γίνεται όλο και πιο συχνό. Οι αρχές επιβολής του νόμου αδυνατούν να μαζέψουν αποδεικτικά στοιχεία, όταν συμβαίνει η κακοποίηση σε ζωντανή μετάδοση, καθώς είναι τέτοια η φύση του αδικήματος και ο δράστης μπορεί να εντοπιστεί μόνο την στιγμή που αυτό διαπράττεται (Παπαθανασίου & Γερμανός, 2015).

Επίσης, είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε την έκταση της παιδικής πορνογραφίας στο Διαδίκτυο, αλλά όλα τα στοιχεία που έχουμε στην διάθεσή μας μαρτυρούν ότι είναι ένα πολύ σοβαρό και αυξανόμενο πρόβλημα. Εκτιμάται ότι ανά πάσα στιγμή, οι εικόνες σεξουαλικού περιεχομένου παιδιών στο Διαδίκτυο, μπορεί να

ξεπερνούν το ένα εκατομμύριο, ενώ δημοσιεύονται καθημερινά 200 νέες εικόνες (Chawki, 2021).

Σύμφωνα με την Εγκληματολόγο, Βασιλική Βουλιέρη, όπως υποστηρίζει σε άρθρο της στο CSI Institute, «αυτό το υλικό έχει αρνητικό αντίκτυπο στην αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση των νέων. Με άλλα λόγια, δημιουργούνται ανασφάλειες για το σώμα και την εξωτερική εμφάνιση, επηρεάζοντας έτσι την ψυχική αλλά και σωματική τους υγεία, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε διατροφικές διαταραχές, ψυχική αναστάτωση, απομόνωση ακόμη και σε κατάθλιψη» (Βουλιέρη, 2020). Επομένως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η έκθεση των νέων σε πορνογραφία στο διαδίκτυο είναι επιβλαβής και καταστροφική για την ευημερία τους, όσο και για τη μετέπειτα ζωή τους.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, είναι αξιοσημείωτη η αναφορά των καταγγελιών που πραγματοποιήθηκαν το 2019 στην ανοικτή γραμμή SafeLine (Ελληνική γραμμή καταγγελιών για το Παράνομο Περιεχόμενο στο διαδίκτυο) για παράνομο υλικό ή δραστηριότητα, καθώς έφθασαν τις 6.403 σε αριθμό με εντυπωσιακή αύξηση 39%. Επιπρόσθετα, δεν μπορεί να παραληφθεί το γεγονός ότι μεγαλύτερο ποσοστό είχαν οι επιβεβαιωμένες καταγγελίες παιδικής πορνογραφίας (45%) από τις οικονομικές απάτες που είχαν ποσοστό μόλις 30%. Συγκριτικά με το 2018, που το ποσοστό των καταγγελιών για παιδική κακοποίηση έφτασε το 23%, ένα χρόνο μετά αυξήθηκαν κατά 22%, δηλαδή σχεδόν διπλασιάστηκαν. Γενικότερα όμως, η αυξητική τάση των καταγγελιών για παιδική κακοποίηση παρουσιάζεται τα τελευταία 4 χρόνια και στην Ελλάδα, γεγονός που εμπνέει μια ανησυχία στις ελληνικές αστυνομικές αρχές (SafeLine, 2020).

Αυτή η κατάσταση όμως επιβεβαιώνεται και σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσα από τα ετήσια στατιστικά στοιχεία της INHOPE (Διεθνής γραμμή καταγγελιών για ηλεκτρονικά εγκλήματα της INTERPOL), σύμφωνα με τα οποία «οι καταγγελίες για την παιδική κακοποίηση ήταν 183.788, το 90% των οποίων αφορούσαν παιδιά ηλικίας 3-13 ετών, όπου στην πλειονότητά τους ήταν κορίτσια σε ποσοστό 91%. Αντίστοιχα, οι καταγγελίες για το 2017 ήταν 87.930 και για το 2018 ήταν 155.240» (www.inhope.org).

Ο βασικός ρόλος της Διεθνούς αστυνομίας μετά από αυτές τις καταγγελίες, είναι να εντοπίσει τα κυκλώματα που δρουν στο διαδίκτυο και διακινούν αυτό το παράνομο υλικό, που αφορά αυτές τις ευαίσθητες ηλικίες των παιδιών και των εφήβων και να το απομακρύνει.

3.2 Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο

Το διαδίκτυο, όπως προαναφέρθηκε, είναι ένας χώρος που δύσκολα μπορεί ελεγχθεί και να ανιχνευτεί ένα έγκλημα, καθώς δεν υπάρχουν όρια, υπάρχει ανωνυμία, ελευθερία λόγου και κινήσεων, επομένως καμιά εθνική νομοθεσία δεν μπορεί μόνη της να αντιμετωπίσει τις παράνομες δραστηριότητες ή ακόμα και να αποτρέψει τους κινδύνους, που διαπράττονται. Οι παράνομες δραστηριότητες του κυβερνοχώρου αφορούν σε θέματα προστασίας ανηλίκων, στην προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων, στα προσωπικά δεδομένα, τα οποία όλα μαζί εμπλέκονται μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου βίου (Μαντζούφας, 2006, σ.233).

Στις περισσότερες χώρες του κόσμου, προστατεύονται και έχουν κατοχυρωθεί συνταγματικά τα δικαιώματα του ανθρώπου και οι θεμελιώδεις ελευθερίες από την Οικουμενική Διακήρυξη του ΟΗΕ, σε τριάντα άρθρα, εκ των οποίων το 19^ο άρθρο αναφέρεται στο δικαίωμα της ελεύθερης γνώμης και έκφρασης και στο δικαίωμα στην αναζήτηση, λήψη και διάδοση πληροφοριών (ΟΗΕ, 1948). Στο άρθρο 5Α του Ελληνικού Συντάγματος, κατοχυρώνεται η ελευθερία της πληροφορίας, η οποία συμπεριλαμβάνει την ελευθερία του «πληροφορείν και του πληροφορείσθαι» (Καρακάστας, 2003, σ.41). Όπως και στην πραγματική ζωή, έτσι και στον κόσμο του διαδικτύου, κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην πληροφορία σε οποιαδήποτε ιστοσελίδα, χωρίς να απαιτείται η άδεια των παρόχων, μπορεί όμως από την άλλη κάποιος να διαθέσει δικές του πληροφορίες στον παγκόσμιο ιστό, ακόμα και προσωπικά του στοιχεία.

Δεν υπάρχει νόμος στην ελληνική νομοθεσία που να αναφέρεται σε αδικήματα του διαδικτύου και συγκεκριμένα να ρυθμίζει την παράνομη συμπεριφορά των χρηστών του, παρά μόνο όσον αφορά στην ποινικής τους αντιμετώπιση. Αρχικά θεσπίστηκε ο νόμος ν.1805/88, ο οποίος τροποποίησε και συμπλήρωσε τις σχετικές διατάξεις του ποινικού κώδικα (άρθρα 13γ, 370Β, 370Γ, 386Α), αλλά αφορά στα εγκλήματα που διαπράττονται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, δηλαδή κάνει γενική

αναφορά στην ηλεκτρονική εγκληματικότητα (Κιούπης, 1999). Ειδικότερα, τα πιο βασικά ηλεκτρονικά εγκλήματα που αναφέρονται σήμερα στον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα, είναι η απάτη με ηλεκτρονικό υπολογιστή (386Α ΠΚ), η δυσφήμιση (362, εδ.2 ΠΚ), η παράνομη αντιγραφή/πρόσβαση σε στοιχεία του Η/Υ και η πορνογραφία ανηλίκων (348Α ΠΚ).

Από το 2008 και έπειτα έχουν γίνει βήματα στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου όσον αφορά την προστασία των ανηλίκων χρηστών του διαδικτύου. Η ευαισθητοποίηση και η ανάγκη για την προάσπιση των δικαιωμάτων των ανηλίκων ήταν τόσο επιτακτική που οδήγησε στη σύναψη της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης η οποία κυρώθηκε και εφαρμόστηκε από το Ελληνικό Κράτος με το Ν. 3727/2008.

Ο Ν. 4267/2014 (ΦΕΚ Α 137/12-6-2014), που αφορά στην «Καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και άλλες διατάξεις», σκόπευε στην ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της υπ' αριθ. 2011/93/ΕΕ Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αναφορικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης των παιδιών, καθώς και της παιδικής πορνογραφίας, ενώ αντικατέστησε την απόφαση – πλαίσιο 2004/ 68/ ΔΕΥ του Συμβουλίου. Στην ουσία με το άρθρο 10 του Ν. 4267/2014, εισάγεται στο ελληνικό ποινικό δίκαιο ένα νέο άρθρο, το 348Γ με τον τίτλο «Πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων», το οποίο συμπληρώνει το 348Β του 2004 και τιμωρεί όποιον εξωθεί ή παρασύρει ανήλικο σε πορνογραφικές παραστάσεις, όπως και στη διοργάνωσή τους ή την παρακολούθησή τους με αντίτιμο. Την 11^η Ιουνίου 2019 εισήχθη ο Ν.4619/2019 (ΦΕΚ 95/τ.Α'/2019), με τον οποίο επικυρώνει και τα τρία άρθρα του ελληνικού ποινικού κώδικα με τις αντίστοιχες ποινές για τα αδικήματα κατά των ανηλίκων (348 Α - Πορνογραφία ανηλίκων, Άρθρο 348Β - Προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους και Άρθρο 348Γ-Πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων).

Ως ελληνική κοινωνία, έχουμε ορίσει το 15^ο έτος ως ηλικία, κατά την οποία κάποιος ανήλικος δίνει την συγκατάθεσή του για να συμμετέχει σε σεξουαλικές σχέσεις με έναν ενήλικο, η οποία ηλικία αυτή διαφέρει από κράτος σε κράτος. Υπάρχει επίσης μια ηλικιακή διαφοροποίηση σχετικά με την ποινικοποίηση της

σεξουαλικής δραστηριότητας ανάμεσα σε έναν ανήλικο και σε έναν ενήλικο, ανεξαρτήτως της συναισθηματικής ωριμότητας του ανήλικου που συμμετέχει. Συγκεκριμένα, στην διαδικτυακή εφημερίδα «Έθνος», ο δικηγόρος, κ. Μιχάλης Δημητρακόπουλος ανέφερε ότι « στους ανηλίκους η ποινική προστασία είναι μέχρι τα 15 χρόνια. Αν κάποιος «πειράξει» παιδί χωρίς τη θέλησή του μέχρι 12 ετών, προβλέπονται ποινές έως 15 έτη, ενώ για παιδιά από 12 έως 14 έτη ο νόμος προβλέπει κάθειρξη 10 ετών. Για κάποιον που έχει αποπλανήσει παιδί ηλικίας από 14 έως 15 ετών, προβλέπεται ποινή έως 5 χρόνια. (Δημητρακόπουλος, 2021) .

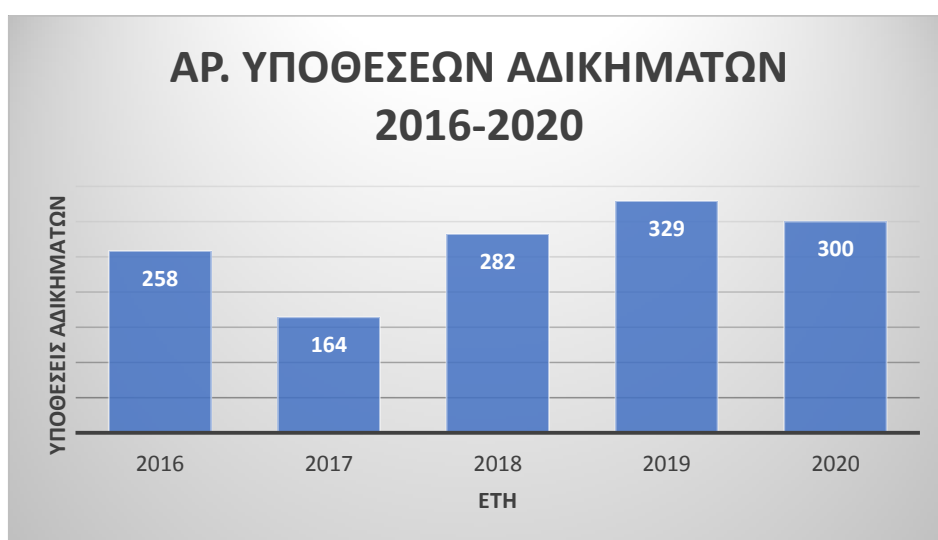
Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλά συνέδρια, όπως και παλαιότερα στο Εγκληματολογικό Συνέδριο προς τιμήν του Καθηγητή Νέστορα Κουράκη με κεντρικό θέμα: «Κρίση, Έγκλημα και Σύστημα Ποινικής Καταστολής», το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, στις 2-4 Απριλίου 2015, συμπεριλαμβάνεται η πρόταση σχετικά με «τη θέσπιση κοινής νομοθεσίας διεθνώς για θέματα κυβερνοεγκλήματος που δε θα επικεντρώνεται μόνο στις διαρκώς εξελισσόμενες και νεοεμφανιζόμενες τεχνολογίες (π.χ. ψηφιακά νομίσματα, αποθήκευση cloud κ.λπ.), αλλά στον τρόπο δράσης των εγκληματιών» (Παπαθανασίου & Γερμανός, 2015).

Η παραπάνω πρόταση ενισχύεται και στη σημερινή εποχή μέσα από την άποψη των ειδικών στην Δίωξη Ηλεκτρονικού εγκλήματος αστυνομικών, οι οποίοι εντοπίζουν ως δυσκολία στο ρόλο τους, τις διαφορές της νομοθεσίας ανάμεσα στην χώρα μας και στις άλλες χώρες που συνεργάζονται, ως προς την εξιχνίαση των αδικημάτων. Αυτό συμβαίνει γιατί το διαδίκτυο είναι παγκόσμιο και φυσικά κάθε κράτος ακολουθεί το δικό του νομικό πλαίσιο με τις δικές του ρυθμιστικές διατάξεις. Αναφέρθηκε και ως «διασυνοριακό πρόβλημα» στον ποινικό κώδικα, αφού ένα έγκλημα που τιμωρείται εδώ, δεν τιμωρείται κάπου αλλού (Συνέντευξη 2 & 3). Από την εμπειρία των συνεντευξιαζόμενων, φαίνεται ότι αρκετά κράτη στην Ευρώπη και διεθνώς δεν έχουν εναρμονιστεί ακόμα με την Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, που έλαβε χώρα στην Βουδαπέστη το 2001 για την αντιμετώπιση του ηλεκτρονικού εγκλήματος, όπου μεταξύ άλλων «πρότεινε την εναρμόνιση του νομικού πλαισίου με κοινές αντεγκληματικές πολιτικές τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.3 Η Ελληνική πραγματικότητα: ανάλυση & συζήτηση των ευρημάτων

Σύμφωνα με τα πρωτογενή στοιχεία από τη Δ/ση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και τις απαντήσεις των συνεντεύξεων (πλάνο συνεντεύξεων στο Παράρτημα 2), οι υποθέσεις που αφορούν στην πορνογραφία ανηλίκων και στα εγκλήματα κατά της γενετήσιας αξιοπρέπειας, έχουν αυξητική τάση την τελευταία πενταετία, γεγονός που είναι άκρως ανησυχητικό.

Γράφημα 1. Υποθέσεις που αφορούν «Πορνογραφία ανηλίκων & εγκλήματα κατά της γενετήσιας αξιοπρέπειας» 2016-2020.



Τα δεδομένα στο Γράφημα 1, δείχνουν ότι το 2016 οι υποθέσεις αδικημάτων ήταν 258, το 2017 ήταν 164, το 2018 ήταν 282, το 2019 έφτασαν 329 και το 2020 ήταν στις 300 υποθέσεις. Σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των ηλεκτρονικών εγκλημάτων, ο αριθμός των θυμάτων είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τα παραδοσιακά εγκλήματα (Βλ. Σφακιανάκης & Σιώμος & Φλώρος, 2012). Τα ευρήματα για το μεγάλο αριθμό υποθέσεων του 2019, τεκμηριώνεται και μέσω της ανοικτής γραμμής SafeLine, όπου οι επιβεβαιωμένες καταγγελίες παιδικής πορνογραφίας αυξήθηκαν σε ποσοστό 45% σε σχέση με το 2018 που το ποσοστό των καταγγελιών ήταν 23% (Βλ. SafeLine, 2020).

Η Υπηρεσία επισημαίνει ότι το έτος **2019** χειρίστηκε τριακόσιες είκοσι εννιά (329) υποθέσεις που αφορούσαν πορνογραφία ανηλίκων μέσω διαδικτύου και

σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων μέσω διαδικτύου, εκ των οποίων σε πενήντα δύο (52) περιπτώσεις αναγνωρίστηκαν τα ανήλικα θύματα.

Στις υποθέσεις του 2019, όσον αφορά **τα θύματα** το 39% ήταν ηλικίας κάτω των 15 ετών και το 61% άνω των 15 ετών, ενώ το 82% των θυμάτων ήταν γένος θηλυκού. Επίσης, όσον αφορά **τους θύτες**, το 17% ήταν ανήλικοι (ηλικίας από 12 ετών), ενώ το 83% των θυτών ήταν ενήλικοι, ηλικίας από 18 έως 87 ετών. Το 90% των θυτών ήταν γένους αρσενικού.

Επιπλέον από τις τριακόσιες (300) υποθέσεις του έτους **2020** που αφορούσαν ανήλικους, σε εβδομήντα έξι (76) αναγνωρίστηκαν τα θύματα. Στις υποθέσεις αυτές, το 27% **των θυμάτων** ήταν ηλικίας κάτω των 15 ετών και το 73% άνω των 15 ετών, ενώ το 89,48% των θυμάτων ήταν γένος θηλυκού. Όσον αφορά **τους θύτες**, το 2,6% ήταν ανήλικοι και το 97,4% ενήλικοι, ηλικίας από 18 έως 75 ετών, ενώ το 95% των θυτών ήταν γένους αρσενικού.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων από τους Αξιωματικούς της αστυνομίας, ενημερωθήκαμε για τα νέα λογισμικά και για τα εκσυγχρονισμένα εργαλεία που χρησιμοποιούνται σε προγράμματα, τα οποία εντοπίζουν online ένα παράνομο υλικό, όπως συμβαίνει στην πορνογραφία ανηλίκων και έχουν την δυνατότητα να εντοπίσουν μια ύποπτη κίνηση μέσα στο διαδίκτυο. (Συνέντευξη 1 - 5). Γενικότερα, η παραδοχή σχετικά με τις αλλαγές είναι ότι «όσο εξελίσσεται το διαδίκτυο, τόσο οφείλουμε να εξελισσόμαστε κι εμείς μέσα από αυτό» (Συνέντευξη 1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

4.1Ο εκφοβισμός των παιδιών μέσω του διαδικτύου

Ο όρος «διαδικτυακός εκφοβισμός» (cyber bullying) χρησιμοποιείται έντονα τα τελευταία χρόνια και συνίσταται σε ενέργειες που διαπράττονται από ανήλικους στον κυβερνοχώρο με σκοπό να εκφοβίσουν τους συνομηλίκους τους. Ειδικότερα, τα παιδιά μέσω των νέων τεχνολογιών επιχειρούν να προκαλέσουν συναισθηματική και ψυχολογική βλάβη σε άλλους χρήστες. Ανάλογα με το πως εκδηλώνεται αυτός ο εκφοβισμός και τα αδικήματα που προκαλούν, αντιμετωπίζονται από το ελληνικό δίκαιο ως ποινικά και τιμωρούνται από το νομοθετικό πλαίσιο που αντιστοιχεί στο καθένα από αυτά, όπως είναι η παραβίαση προσωπικών δεδομένων, η εξύβριση, η συκοφαντική δυσφήμιση, η απειλή, κ.α. (safeline.gr).

Η διαδικτυακή παρενόχληση (internet bullying-cyber bullying) συμβαίνει όταν κάποιος επανειλημμένα χρησιμοποιεί τον Η/Υ για να επικοινωνήσει με ένα άτομο που θέλει να κακοποιήσει λεκτικά, να τον ευτελίσει, μιλώντας του χυδαία και προσβλητικά. Όπως αναφέρει ο Παναγιωτακόπουλος, «συνήθως η παρενόχληση συμβαίνει σε ένα μη εξισορροπημένο πλαίσιο από πλευράς ισχύος, που είναι υπέρ του δράστη (Angus, 2016)». Αυτός ακριβώς ο διαδικτυακός εκφοβισμός (Cyber bullying) ίσως προκαλέσει ψυχολογική πίεση στα ανήλικα θύματα και να τα οδηγήσει σε ακραίες πράξεις αυτοτραυματισμού, ακόμα και σε αυτοκτονία (Παναγιωτακόπουλος, 2018, σ.118).

Καθώς η πρόσβαση στο διαδίκτυο μπορεί να γίνει από οποιονδήποτε, ανά πάσα στιγμή της ημέρας στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, το ίδιο εύκολα θύτες και θύματα ανά τον κόσμο μπορεί να διαπράξουν μια παραβατική συμπεριφορά, έναν εκφοβισμό. Το παραχθέν υλικό του διαδικτυακού εκφοβισμού μπορεί να κοινοποιηθεί σε κάθε μεριά του πλανήτη πατώντας μόνο ένα κουμπί, ή ένα βίντεο ή μια ανάρτηση σε ένα blog, μέσω του YouTube ή μέσω του Facebook και άλλων μέσων κοινωνικής δικτύωσης, πράγμα που σημαίνει ότι πάρα πολλά άτομα όπου κι

αν βρίσκονται και όποτε θέλουν είναι δυνατό να το δουν, με αποτέλεσμα την αύξηση των βλαβερών συνεπειών για το θύμα (Σπαθή, 2021).

Ευρήματα μελετών που συνοψίζονται από τους Τσορμπατζούδη και Αγγελακόπουλο (2012, σελ.89-91), αποκαλύπτουν πως η περίπτωση του Διαδικτυακού εκφοβισμού επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία τόσο του θύματος, όσο και του θύτη. Μερικές από τις συνήθεις συνέπειες σε παιδιά και τους εφήβους είναι έντονη ανία και χαμηλή αυτοεκτίμηση, ελλιπής φοίτηση, χαμηλές επιδόσεις, μειωμένο ενδιαφέρον για κοινωνικές συναναστροφές, αρνητικές σκέψεις και ενοχές, μοναξιά, κατάθλιψη και άγχος, αυτοτραυματισμοί ακόμη και αυτοκτονικές τάσεις (Σπαθή, 2021).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με μελέτη που έγινε το 2014 από τους Γρηγοράκη, Περάκη και Πολίτη, σχετικά με το διαδικτυακό εκφοβισμό στην παιδική και εφηβική ηλικία και τον τρόπο που αυτός εκδηλώνεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφού μελέτησαν ένα δείγμα 79 μαθητών, ηλικίας 11-15 ετών, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 66,3% των συμμετεχόντων παραδέχτηκε πως έλαβε προσβλητικά σχόλια τουλάχιστον μια φορά, σχόλια που αφορούσαν στην εξωτερική τους εμφάνιση σε ποσοστό 22,4% και σε αυτά που σχετίζονταν με την συμπεριφορά τους σε ποσοστό 21,5% (Σπαθή 2021). Αυτοί που έστειλαν τα σχόλια ήταν φίλοι και γνωστοί σε ποσοστό 39,4%, ενώ οι φίλοι χωρίς πρόσβαση στο προφίλ τους ήταν σε ποσοστό 20,6%. Τέλος, σύμφωνα με τα στατιστικά της Ελληνικής Γραμμής Βοήθειας «helpline2106007686», το 2015 δέχθηκε 250 αναφορές που αφορούσαν το διαδικτυακό εκφοβισμό, δηλαδή ποσοστό πάνω από το 15% του συνόλου των αναφορών της (πηγή: Saferline.gr, 2016).

4.2 Οι εφηβικές αυτοκτονίες και το φαινόμενο της Μπλε Φάλαινας

Σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας (WHO) μετά από έρευνα το 2017, διαπιστώθηκε ότι κάθε χρόνο περίπου 800.000 άτομα αυτοκτονούν σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ τα ποσοστά απόπειρας αυτοκτονίας είναι σε μεγαλύτερο ποσοστό, ιδίως δε σε άτομα της ηλικίας 15-29 ετών (WHO, 2017). Παγκοσμίως, οι τάσεις αυτοκτονίας των εφήβων, αλλά και η τέλεσής τους μέσω του διαδικτύου έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας, καθώς αυτές συγκαταλέγονται στις κύριες αιτίες θνησιμότητας αυτής της ηλικίας. Μάλιστα,

αξιοσημείωτη είναι η ραγδαία αύξηση των περιστατικών που έχουν καταγραφεί, όπου συνδέεται και με έντονη προβολή του φαινομένου μέσα από τα μέσα ενημέρωσης, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και μέσω των ειδήσεων. Έχει αποδειχθεί ότι, η καθημερινή χρήση του διαδικτύου από νεαρές κυρίως ηλικίες και συγκεκριμένα η χρήση ιστοσελίδων σχετικών με την αυτοκτονία, μπορεί να ωθεί κι άλλα νεαρά άτομα στην αυτοκτονία και με αυτή την αλυσιδωτή αντίδραση να αυξάνονται τα ποσοστά της κυβερνο-αυτοκτονίας (Σπαθή, 2021).

Τα αυτοκτονικά άτομα νιώθουν μοναξιά και συνήθως αναζητούν άλλους μέσα στο διαδίκτυο, που έχουν παρόμοια συναισθήματα πόνου και απόγνωσης και θέλουν να αυτοκτονήσουν. Αντίθετα, μπορούν να εκτελέσουν την πράξη τους, έχοντας παρέα με κοινό σκοπό. Αυτή η ενέργεια τους δίνει την αίσθηση της επαφής με τους άλλους και η αυτοκτονία δείχνει ως ένας τρόπος «να κλείσουν οι πληγές», ούτως ώστε να λυτρωθούν και να διαπράξουν πιο εύκολα την αυτοκτονία.

Γιατί όμως οι περιπτώσεις αυτοκτονιών μέσα στο Διαδίκτυο επηρεάζουν περισσότερο τους νέους και έφηβους σε σχέση με μεγαλύτερες ηλικίες; Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί, λόγω του ότι οι νεαρές ηλικίες εμφανίζονται πιο ευάλωτες στους πειρασμούς του διαδικτύου, επηρεάζονται πιο εύκολα, αγνοώντας τους όποιους κινδύνους και συχνά ακροβατούν σε τεντωμένο σχοινί. Μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί αναφορικά με τους παράγοντες κινδύνου των εφηβικών αυτοκτονιών, έχουν δείξει ότι οφείλονται σε κληρονομικές προδιαθέσεις, τυχόν ψυχιατρικές διαταραχές, χαμηλή αυτοεκτίμηση, αδυναμία διαχείρισης και επίλυσης προσωπικών προβλημάτων, χρόνια σωματική αναπηρία, στο γεγονός να έχουν βιώσει σωματική, συναισθηματική ή ακόμα και σεξουαλική κακοποίηση, καθώς επίσης και σε θέματα σχετικά με την σεξουαλική τους ταυτότητα. Αξιοσημείωτη πληροφορία αποτελεί το γεγονός ότι οι περισσότεροι έφηβοι που έκαναν απόπειρα αυτοκτονίας, βρίσκονταν σε κατάσταση συναισθηματικής ή κάποιας άλλης ψυχιατρικής διαταραχής (Δάρα & Τσίτσικα, 2014).

Εξαιτίας της καχυποψίας των εφήβων για θέματα σχετικά με τον κόσμο γύρω τους, βρίσκουν διέξοδο να μιλήσουν μέσα στο διαδίκτυο για τυχόν προβλήματα τους, ακόμα και για την πρόθεση τους να αυτοκτονήσουν, χρησιμοποιώντας το προνόμιο της ανωνυμίας που τους προσφέρεται. Τα άτομα που επιχειρούν να αυτοκτονήσουν, παρουσιάζουν συνήθως κατάθλιψη, νιώθουν μειονεκτικά, έχουν χαμηλή

αυτοεκτίμηση, αλλά κυρίως στερούνται υποστηρικτικού περιβάλλοντος. Επίσης, το φαινόμενο της αυτοκτονίας μπορεί να αφορά χρήστες εξαρτησιογόνων ουσιών ή και να πάσχουν από κάποια σωματική ή ψυχική ασθένεια. Σύμφωνα με έρευνες, υποστηρίζεται ότι οι συμπεριφορές εξάρτησης στο διαδίκτυο έχουν άμεση σχέση και συνδέονται με συμπεριφορές αυτοτραυματισμού στον εφηβικό πληθυσμό. (Δάρα & Τσίτσικα, 2014)).

Σχετικά με τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook, instagram, twitter, που χρησιμοποιούν πολύ συχνά οι έφηβοι, φαίνεται από την μια πλευρά να αποτελούν μια σημαντική πηγή πληροφόρησης όσον αφορά την αυτοκτονία στον εφηβικό πληθυσμό, αλλά έρευνες έχουν αποδείξει ότι μέσα από αυτές τις σελίδες-κυρίως μέσω του Facebook, οι έφηβοι αποκομίζουν θετικά οφέλη κατά την επικοινωνίας τους με συνομήλικα άτομα. Κάτι τέτοιο όμως δεν συμβαίνει και στους χώρους συνομιλίας (chat rooms και online forums), όπου οι ανώνυμες συζητήσεις για πολλά και διαφορετικά θέματα με άλλα άτομα, μεταξύ αυτών και της αυτοκτονίας, μπορεί τελικά να οδηγήσει το νεαρό άτομο που βιώνει μια δύσκολη κατάσταση στην αυτοκτονική πράξη (Σεφεριάδης, 2008).

Το 2017 ξεκίνησε από την Ρωσία ένα παιχνίδι στο διαδίκτυο, που το αποκαλούσαν «Πρόκληση της Μπλε Φάλαινας» (Blue Whale Challenge), το οποίο προκαλούσε τάσεις αυτοκαταστροφής σε όποιον έπαιζε. Το όνομά του συνδέθηκε με τις φάλαινες, οι οποίες θεωρείται ότι έχουν την τάση να αυτοκτονούν στα αβαθή θαλάσσια μέρη που διαβιούν. Το παιχνίδι αυτό εξαπλώθηκε ραγδαία μέσα από τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης. Καθημερινά, νεαρά άτομα έπαιζαν προσπαθώντας να κερδίσουν και συμμετείχαν σε όσο το δυνατόν περισσότερες ημερήσιες δράσεις, ακολουθώντας εντολές από ομάδα διαχειριστών του παιχνιδιού. Αρχικά οι εντολές ήταν ήπιου χαρακτήρα, αλλά στην συνέχεια κατέληγαν σε βλαβερές και αυτοκαταστροφικές συνέπειες για τους παίκτες. Για παράδειγμα, μια εντολή θα μπορούσε να είναι η λήψη μιας σέλφι φωτογραφίας σε ένα πολύ ψηλό κτίριο, ή στις γραμμές ενός τρένου την ώρα που πλησιάζει. Ο μόνος τρόπος για να κερδίσει ο παίκτης, σύμφωνα με τους όρους του παιχνιδιού ήταν να αυτοκτονήσει (Παναγιωτακόπουλος, 2018, σ.140).

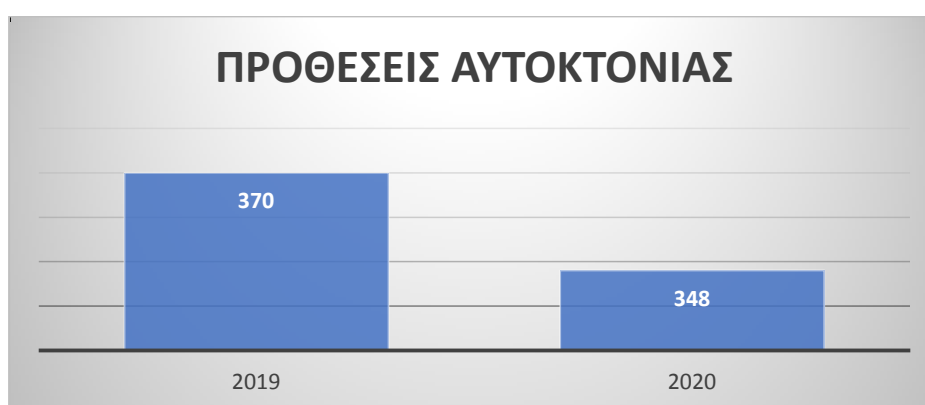
Πρόσφατα, μέσα στην πανδημία, κάποιοι χρήστες του διαδικτύου ανέφεραν ότι έχει εμφανιστεί στα κοινωνικά δίκτυα μία νέα επίσης επικίνδυνη πρόκληση, η

οποία φαίνεται να μιμείται το παιχνίδι της «Μπλε Φάλαινας». Οι παίκτες μπαίνουν στην διαδικασία ορισμένων ερωτημάτων, όπου οι απαντήσεις τους μπορεί να επιφέρουν ένα είδος σωματικής τιμωρίας, αν το ζητήσουν. Επομένως, το αποτέλεσμα μπορεί να είναι αυτοτραυματισμός ή ακόμα και αυτοκτονία. Ο «Jonathan Galindo» είναι ένας on line χαρακτήρας, ο οποίος μοιάζει κάτι ανάμεσα σε σκύλο και σε άνθρωπο που προσελκύει νεότερες ηλικίες, κυρίως έφηβους, για να τους θέσει διάφορες προκλήσεις. Έχοντας αυτό το τρομακτικό προφίλ, αρχικά προσεγγίζει με αίτημα φιλίας το νεαρό άτομο, το οποίο όταν ανταποκριθεί στο αίτημα, του στέλνει έναν σύνδεσμο, προτείνοντας του να συμμετάσχει σε παιχνίδι προκλήσεων ή θάρρους μέχρι και αυτοκαταστροφής (Ιωάννου, 2020).

4.3 Η Ελληνική πραγματικότητα: ανάλυση & συζήτηση των ευρημάτων

Στη χώρα μας, σύμφωνα με τις απόψεις των ειδικών αστυνομικών της Δ/σης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, φαίνεται ότι δεν έχουν καταγραφεί περιπτώσεις παιδικής ή εφηβικής αυτοκτονίας στο διαδίκτυο. Εντούτοις, τα πρωτογενή στοιχεία που ελήφθησαν από την Υπηρεσία για τα δύο τελευταία έτη, αφορούν σε περιπτώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας που εκδηλώθηκαν μέσω Διαδικτύου (Βλ. Παράρτημα 2).

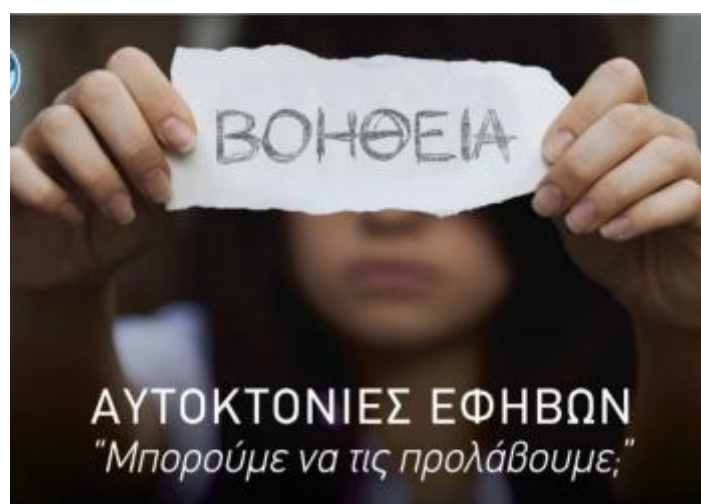
Γράφημα 2. Υποθέσεις πρόθεσης αυτοκτονίας κατά τα έτη 2019-2020



Τα δεδομένα στο Γράφημα 2 δείχνουν περισσότερες υποθέσεις πρόθεσης αυτοκτονίας το 2019 σε σύγκριση με το 2020. Έτσι, κατά το έτος 2019, διερευνήθηκαν τριακόσιες εβδομήντα (370) περιπτώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας που εκδηλώθηκαν μέσω Διαδικτύου. Ενώ το 29,31% των ατόμων που εκδήλωσαν πρόθεση αυτοκτονίας μέσω διαδικτύου ήταν ανήλικοι.

Από την Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, κατά το έτος 2020, διερευνήθηκαν τριακόσιες σαράντα οχτώ (348) περιπτώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας που εκδηλώθηκαν μέσω Διαδικτύου. Το 15% των ατόμων που εκδήλωσαν πρόθεση αυτοκτονίας μέσω διαδικτύου ήταν ανήλικοι.

Μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί παλαιότερα, σχετικά με τους παράγοντες κινδύνου των εφηβικών αυτοκτονιών, μεταξύ άλλων, κάνουν λόγο και στο γεγονός ότι οι περισσότεροι έφηβοι που έκαναν απόπειρα αυτοκτονίας, βρίσκονταν σε κατάσταση συναισθηματικής ή κάποιας άλλης ψυχιατρικής διαταραχής. Βέβαια, σε αυτό συμβάλλει και η επιρροή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αφού οι ανήλικοι ασχολούνται πολλές ώρες την ημέρα με το διαδίκτυο, φτάνοντας σε σημείο εξάρτησης (βλ. προηγούμενη ενότητα, 4.1 σχετικά με Δάρα & Τσίτσικα, 2014).



ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έννοια της εσωτερικής ασφάλειας και της προστασίας των πολιτών, αποτελεί προτεραιότητα για όλα τα έθνη παγκοσμίως. Τα τελευταία χρόνια έχουν εμφανιστεί νέοι, σύνθετοι και πιο διευρυμένοι κίνδυνοι, οι οποίοι απειλούν την ανθρώπινη ασφάλεια.

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και των πληροφοριακών συστημάτων δημιούργησε έναν παγκόσμιο ψηφιακό ιστό, το Διαδίκτυο, μέσω του οποίου επικοινωνούν και δραστηριοποιούνται οι άνθρωποι μέχρι σήμερα. Με την αύξηση των χρηστών του διαδικτύου γεννήθηκε το ηλεκτρονικό έγκλημα, το οποίο διαφέρει από το συμβατικό ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (πιο γρήγορο, υπάρχει ανωνυμία, δυσκολία στην ανίχνευσή του, κ.α.) και ως προς τις ποικίλες μορφές του. Από τα πιο σοβαρά ηλεκτρονικά εγκλήματα είναι εκείνα που αφορούν στους ανήλικους, όπως είναι η πορνογραφία, ο εκφοβισμός, η σεξουαλική εκμετάλλευση και οι εφηβικές αυτοκτονίες. Οι ανήλικοι, οι οποίοι από μικρή ηλικία αρχίζουν την ενασχόληση με το διαδίκτυο, πέφτουν στην παγίδα επιτήδειων παιδόφιλων και καταλήγουν θύματα εν αγνοία τους. Έτσι, δίχως να το καταλάβουν μπορεί να βρεθούν και στη θέση του θύτη, εκφοβίζοντας και χρησιμοποιώντας ύβρεις και συκοφαντίες κατά των συνομηλίκων τους.

Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι μια αυτοτελής κεντρική Υπηρεσία και υπάγεται απευθείας στον κ. Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας. Η αποστολή της συμπεριλαμβάνει την πρόληψη, την έρευνα και την καταστολή εγκλημάτων ή αντικοινωνικών συμπεριφορών, που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου ή άλλων μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Από τα πρωτογενή στοιχεία που λάβαμε από την Δ/νση Δίωξης, ο αριθμός αδικημάτων στο διαδίκτυο που αφορούν τους ανήλικους στην χώρα μας, κυρίως η πορνογραφία και ο εκφοβισμός από το 2016 μέχρι σήμερα έχουν αυξηθεί, καθώς έχουν αυξηθεί και οι ανήλικοι χρήστες, κυρίως εκείνοι που κάνουν χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Όσον αφορά τις αυτοκτονίες ανηλίκων, συναντάμε μόνο προθέσεις αυτοκτονίας στην Ελλάδα. Η νέα αναβαθμισμένη Διεύθυνση, έχει σαν βάση την πρόληψη και επεκτείνεται σε καινοτόμες δράσεις, που περιλαμβάνουν την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, των εταιριών, του εμπορικών επιχειρήσεων και των οργανισμών σε δημόσιους και ακαδημαϊκούς τομείς. Με αυτόν

τον τρόπο, υπάρχει σωστή ενημέρωση για τα μέτρα προστασίας, τους παράγοντες κινδύνου και την ασφάλεια του Διαδικτύου.

Από την συλλογή πρωτογενών και δευτερογενών ευρημάτων, επιβεβαιώνεται η αρχική μας θέση ότι τα σύγχρονα μέτρα, που εφαρμόζει το ελληνικό κράτος, ως προς την πρόληψη και καταστολή της πορνογραφίας και των συναφών αδικημάτων που αφορούν τους ανήλικους, θεωρούνται επιτυχή και ικανοποιητικά ώστε να ενισχύσουν το αίσθημα ασφάλειας της ελληνικής οικογένειας.

Συνοψίζοντας, παραθέτουμε ενδεικτικά κάποιες προτάσεις ως προς την βελτίωση των επιχειρησιακών στρατηγικών αντιμετώπισης των ηλεκτρονικών αδικημάτων, που αφορούν τους ανήλικους. Ορισμένες από αυτές συγκλίνουν και με τις απόψεις των έμπειρων Αξιωματικών της ελληνικής Αστυνομίας και είναι οι εξής:

- Θα πρέπει να επιτευχθεί εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με άλλες χώρες και να θεσπιστούν κοινές νομοθετικές ρυθμίσεις για το ηλεκτρονικό έγκλημα σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς παρουσιάζονται εμπόδια στην αποτελεσματικότητα των στρατηγικών
- Να υπάρξει στενότερη συνεργασία των Αρχών με ιδιωτικούς φορείς της Ελλάδας, αλλά και με φορείς του εξωτερικού στα πλαίσια χάραξης κοινών πολιτικών αντιμετώπισης του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο
- Να πραγματοποιείται ανά τακτά διαστήματα η εκπαίδευση και η κατάρτιση του προσωπικού που συμμετέχει στην αντιμετώπιση των ηλεκτρονικών εγκλημάτων (Εισαγγελείς, δικαστικοί και αστυνομικοί)
- Να αλλάζουν και να ανανεώνονται συχνά οι επιχειρησιακές στρατηγικές αντεγκληματικής πολιτικής, όπως συμβαίνει και με την τεχνολογία που συνεχώς εξελίσσεται

Εν κατακλείδι, η ασφάλεια και η προστασία των παιδιών από εγκλήματα που διαπράττονται στο διαδίκτυο, είναι ευθύνη όχι μόνο της Πολιτείας, αλλά και του καθένα από εμάς. Θα πρέπει να είμαστε σε συνεχή επαγρύπνηση και να λαμβάνουμε τα κατάλληλα μέτρα πρόληψης, προκειμένου να προλάβουμε τις καταστάσεις πριν εξελιχθούν.

“Caring for our children, it’s our first job. If we don’t get that right, we don’t get anything right. That’s how, as a society, we will be judged”- President Obama

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΠΛΑΝΟ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Η αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων μέσω του διαδικτύου, αποτελεί παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο. Τα τελευταία χρόνια έχει εμφανιστεί και στην χώρα μας και απειλεί την ασφάλεια των παιδιών, των εφήβων και των οικογενειών τους. Στην εν λόγω εργασία ως ερευνητική μέθοδος, εκτός της ανάλυσης περιεχομένου πρωτογενούς και δευτερογενούς βιβλιογραφίας, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ημι-δομημένης συνέντευξης προκειμένου να αξιολογηθούν τα μέτρα πρόληψης και καταστολής των ηλεκτρονικών εγκλημάτων που εφαρμόζει ο πλέον αρμόδιος κρατικός φορέας, που είναι η ελληνική αστυνομία, αλλά και να αποτυπωθούν οι απόψεις, η εμπειρία τους, καθώς και νέες προτάσεις βελτίωσης του ρόλου τους.

Το δείγμα αποτελείτο από 5 Αξιωματικούς της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, δύο γυναίκες και τρεις άντρες, ηλικίας 35-40 ετών, οι οποίοι απασχολούνται στα 5 τμήματα της εν λόγω Δ/νσης. Όσον αφορά το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, όλοι έχουν έναν έως δύο τίτλους σπουδών, οι τέσσερις στους πέντε κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών με γνωστικό αντικείμενο που συνάδει με τα ασκούμενα καθήκοντα τους και μια Αξιωματικός κατέχει και Διδακτορικό τίτλο. Οι συνεντεύξεις, λόγω των μέτρων κατά της πανδημίας, πραγματοποιήθηκαν εξ αποστάσεως μέσω ηλεκτρονικού συνδέσμου της Microsoft και η σύνδεση έγινε από το χώρο εργασίας των συνεντευξιζόμενων σε προγραμματισμένη ημέρα και ώρα. Ο χρόνος της κάθε συνέντευξης διήρκεσε 30 περίπου λεπτά και οι απαντήσεις ηχογραφήθηκαν και στάλθηκαν στην ερευνήτρια σε μορφή ηχητικών αρχείων, προκειμένου να γίνει απομαγνητοφώνηση και για να αναλυθούν τα ποιοτικά δεδομένα.

Κοινωνικο-δημογραφικά στοιχεία και εμπειρία συνεντευξιζόμενων

- 1.1 Ηλικία
- 1.2 Οικογενειακή κατάσταση

- 1.3 Έχετε παιδιά; Αν ναι, πόσα;
- 1.4 Εκπαίδευση
- 1.5 Πόσα χρόνια εργάζεστε στην Δ/ση Δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος;
- 1.6 Πόσες κατά προσέγγιση, σε αριθμό περιπτώσεις παιδικής πορνογραφίας και αυτοκτονιών ανηλίκων έχετε αντιμετωπίσει;

Ερωτήματα

1. Ποιες αλλαγές έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα ως σας σας επιχειρησιακές δράσεις στον τομέα σας έρευνας και σας καταστολής εγκλημάτων που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου, συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια;
2. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, η παιδική πορνογραφία και οι παιδικές αυτοκτονίες έχουν πολλαπλασιαστεί, ειδικότερα τα θύματα είναι παιδιά κάτω των 18. Κατά την άποψη σας, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στην αύξηση αυτών των δύο μορφών εγκλημάτων;
3. Είναι ευρέως παραδεκτό, ότι η πρόληψη είναι η καλύτερη αντιμετώπιση του εγκλήματος. Ποιες προληπτικές δράσεις πραγματοποιεί η υπηρεσία σας για σας δύο αυτές μορφές εγκλημάτων;
4. Ποιες είναι οι κατασταλτικές και κυρωτικές δράσεις που εφαρμόζει η υπηρεσία για την αντιμετώπιση αυτών των εγκλημάτων;
5. Ποιος είναι ο ρόλος σας ως σας την αντιμετώπιση των εξεταζόμενων φαινομένων; Αντιμετωπίζετε κάποιες δυσκολίες κατά την άσκηση των καθηκόντων σας ;αν ναι ποιες είναι αυτές;
6. Από την εμπειρία σας, θεωρείτε ότι υπάρχει όριο ηλικίας για να αρχίσουν τα παιδιά την ενασχόληση με το διαδίκτυο; Αν ναι, ποια είναι η κατάλληλη ηλικία και γιατί;
7. Εκτός από συνεργασίες με διαδικτυακές ομάδες, με ποιους σας φορείς συνεργάζεστε; Τι ρόλο παίζει και ποια η συμβολή σας Ευρωπαϊκής αστυνομίας;

8. Κατά την άσκηση των καθηκόντων σας, περιγράψτε σας πως επιτυγχάνεται η συνεργασία σας υπηρεσίας σας με σας εμπλεκόμενους πολίτες (γονείς, εκπαιδευτικοί, παιδιά). Είναι δεκτικοί σε κάθε ενημέρωση ή επισήμανση που σας γίνεται;

9. Σε σχέση με όλα τα παραπάνω, τι κατά τη γνώμη σας θα έπρεπε να αλλάξει έτσι ώστε να βελτιωθούν οι επιχειρησιακές στρατηγικές αντιμετώπισης των φαινομένων παιδικής εγκληματικότητας μέσω του διαδικτύου, αλλά και ο ρόλος του αστυνομικού;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΩΞΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Με το Π.Δ. 178/2014 προβλέφθηκε η ίδρυση και η διάρθρωση της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος με έδρα την Αθήνα και η ίδρυση και διάρθρωση Υποδιεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος με έδρα τη Θεσσαλονίκη.

Η αποστολή της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος συμπεριλαμβάνει την πρόληψη, την έρευνα και την καταστολή εγκλημάτων ή αντικοινωνικών συμπεριφορών, που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου ή άλλων μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι αυτοτελής κεντρική Υπηρεσία και υπάγεται απευθείας στον κ. Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας.

Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, στην εσωτερική της δομή, αποτελείται από πέντε τμήματα που συμπληρώνουν όλο το φάσμα προστασίας του χρήστη και ασφάλειας του Κυβερνοχώρου. Έτσι, στη νέα αναβαθμισμένη δομή της αποτελείται από:

- α. Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Διαχείρισης Πληροφοριών,
- β. Τμήμα Καινοτόμων Δράσεων και Στρατηγικής,
- γ. Τμήμα Ασφάλειας Ηλεκτρονικών και Τηλεφωνικών Επικοινωνιών και Προστασίας Λογισμικού και Πνευματικών Δικαιωμάτων,
- δ. Τμήμα Διαδικτυακής Προστασίας Ανηλίκων και Ψηφιακής Διερεύνησης και
- ε. Τμήμα Ειδικών Υποθέσεων και Δίωξης Διαδικτυακών Οικονομικών Εγκλημάτων

Η Δ/ση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας, εκτός από την καταστολή του εγκλήματος στον Κυβερνοχώρο, δίνει ιδιαίτερη έμφαση και στην πρόληψή του. Στο πλαίσιο αυτό έχει αναπτύξει ένα σύνολο καινοτόμων δράσεων με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, του εμπορικού κόσμου, των εταιριών καθώς και των δημόσιων και ακαδημαϊκών οργανισμών σε θέματα που αφορούν την ασφαλή πλοήγηση στο Διαδίκτυο, τους κινδύνους που ελλοχεύουν σε αυτό, καθώς και τους τρόπους προστασίας.

Υποθέσεις που αφορούν «Πορνογραφία ανηλίκων & εγκλήματα κατά της γενετήσιας αξιοπρέπειας»

Έτος	2016	2017	2018	2019	2020
Αρ. υποθέσεων	258	164	282	329	300

Επισημαίνεται ότι η Υπηρεσία μας το 2019 χειρίστηκε τριακόσιες είκοσι εννιά (329) υποθέσεις που αφορούσαν πορνογραφία ανηλίκων μέσω διαδικτύου και σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων μέσω διαδικτύου εκ των οποίων σε πενήντα δύο (52) αναγνωρίστηκαν τα ανήλικα θύματα. Στις υποθέσεις αυτές το 39% των θυμάτων ήταν ηλικίας κάτω των 15 ετών και το 61% άνω των 15 ετών, ενώ το 82% των θυμάτων ήταν γένος θηλυκού. Επίσης, το 17% των θυτών ήταν ανήλικοι (ηλικίας από 12 ετών), ενώ το 83% των θυτών ήταν ενήλικοι, ηλικίας από 18 έως 87 ετών. Το 90% αυτών ήταν γένους αρσενικού.

Επιπλέον από τις τριακόσιες (300) υποθέσεις του 2020 που αφορούσαν ανήλικους, σε εβδομήντα έξι (76) αναγνωρίστηκαν τα θύματα. Στις υποθέσεις αυτές, το 27% των θυμάτων ήταν ηλικίας κάτω των 15 ετών και το 73% άνω των 15 ετών, ενώ το 89,48% των θυμάτων ήταν γένος θηλυκού. Όσον αφορά τους θύτες, το 2,6% ήταν ανήλικοι και το 97,4% ενήλικοι, ηλικίας από 18 έως 75 ετών, ενώ το 95% των θυτών ήταν γένους αρσενικού.

Συμπληρωματικά όσον αφορά στις περιπτώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας που εκδηλώθηκαν μέσω Διαδικτύου, σας ενημερώνουμε ότι:

Από την Υπηρεσία μας, κατά το έτος 2020, διερευνήθηκαν τριακόσιες σαράντα οχτώ (348) περιπτώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας που εκδηλώθηκαν μέσω Διαδικτύου. Το 15% των ατόμων που εκδήλωσαν πρόθεση αυτοκτονίας μέσω διαδικτύου ήταν ανήλικοι.

Κατά το έτος 2019, διερευνήθηκαν τριακόσιες εβδομήντα (370) περιπτώσεις πρόθεσης αυτοκτονίας που εκδηλώθηκαν μέσω Διαδικτύου. Το 29,31% των ατόμων που εκδήλωσαν πρόθεση αυτοκτονίας μέσω διαδικτύου ήταν ανήλικο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΕΙΚΟΝΕΣ-ΑΦΙΣΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ, SafeLine & EUROPOL

Φυλλάδιο 1: Οδηγίες προς τους ανήλικους & τους γονείς για προστασία από την σεξουαλική κακοποίηση



ΕΧΕΙΣ ΦΩΝΗ ΕΙΜΑΣΤΕ ΔΙΠΛΑ ΣΟΥ
#exeisfoni

ΚΑΛΕΣΕ Η ΣΤΕΙΛΕ
SMS ΣΤΟ 100
www.yptp.gr
www.hellenicpolice.gr

Οδηγίες προς τους ανήλικους για την προστασία από την σεξουαλική κακοποίηση

Ο παρακάτω ενδεικτικός οδηγός μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τα παιδιά, είτε διαβάζοντας τον απευθείας, είτε μπορεί να διαβαστεί από τους γονείς, προκειμένου να πάρουν ιδέες για το πώς μπορούν να μιλήσουν με απλό τρόπο στα παιδιά τους για το τι να αποφεύγουν.

Να θυμάσαι ότι:

- ✓ Το σώμα σου είναι δικό σου και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να σε αγγίζει με τρόπο που δε θέλεις ή που σε κάνει να νιώθεις άβολα.
- ✓ Δεν υπάρχει κανένα «καλό» άγγιγμα που να είναι ταυτόχρονα και «μυστικό».

Πες «όχι» όταν:

- ✓ Κάποιος σου ζητά να κάνεις κάτι που ξέρεις ότι είναι λάθος.
- ✓ Κάποιος θέλει να σε αγγίξει κάπου που δεν θέλεις εσύ.
- ✓ Κάποιος κάνει κάτι στο σώμα σου, που σε κάνει να νιώθεις περίεργα ή και να πονάς.
- ✓ Κάποιος σου ζητά να κάνεις κάτι και να μην το πεις στους γονείς σου.
- ✓ Κάποιος σου ζητάει να κάνεις κάτι που αφορά το σώμα σου και θέλει να το κρατήσεις μυστικό.

- Εκχώρισε το «δώρο» από τη «δωροδοκία»: Δώρο είναι κάτι που σου δίνει κάποιος γιατί σε αγαπάει, δωροδοκία είναι όταν κάποιος σου δίνει κάτι ή σε αφήνει να κάνεις κάτι και ζητάει αντάλλαγμα για αυτό.
- Αν σε προβάλλεται ο τρόπος που σε προσεγγίζει ένας ενήλικος, μίλησε σε κάποιον άνθρωπο που εμπιστεύεσαι. Μίλα και μη σταματήσεις να μιλάς μέχρι κάποιος να σε ακούσει.

Μπορείς να απευθυνθείς και μόνος-η σου:

στην Υποδιεύθυνση Προστασίας Ανήλικων της Διεύθυνσης Ασφάλειας
Αστυνομίας - Γραφείο Αποζημίωσης Αποφύλαξης (ΓΓΑΑ) Α.Α.Α.Α. Δελφίνων 173

Φυλλάδιο 2: Οδηγίες προς τους ανήλικους για προστασία στο διαδίκτυο



ΕΧΕΙΣ ΦΩΝΗ ΕΙΜΑΣΤΕ ΔΙΠΛΑ ΣΟΥ
#exeisfoni

ΚΑΛΕΣΕ Η ΣΤΕΙΛΕ
SMS ΣΤΟ 100
www.yptp.gr
www.hellenicpolice.gr

Οδηγίες προς ανήλικους για την προστασία στο διαδίκτυο

- ✓ Τίμησε στο διαδίκτυο τους κανόνες που τηρείς και στην πραγματική ζωή.
- ✓ Ελέγξε τις ρυθμίσεις απορρήτου και ασφαλείας των λογαριασμών σου (δηλαδή έλεγχο ταυτότητας / two step verification, σύνδεσης κωδικός πρόσβασης).
- ✓ Μην ανοίγεις μηνύματα/e-mail ή link από αγνώστους.
- ✓ Απώφευγε τις συνομιλίες με αγνώστους και μην ανοίγεις ποτέ την κάμερα. Οι κακόβουλοι χρήστες προσπαθούν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη σου, δίνοντας πάντα συμπληρωματικά και δωρεάν.
- ✓ Θυμήσου: αν σου συμβεί κάτι που σε φέρνει σε δύσκολη θέση στο διαδίκτυο πρέπει να το πεις και όλα να το υποστηρίξει. Εκλήψτε το με κάποιον ενήλικο που εμπιστεύεσαι, δίνοντας όλο το ιστορικό και αποθηκεύστε το όπως οποιαδήποτε στοιχεία έχετε στη διεύθυνση σου (screenshot φωτογραφιών/ μηνυμάτων).

- ✓ Μοίρασου τα διαδικτυακά ενδιαφέροντά σου με τους γονείς σου.
- ✓ Απέφυγε την ανάρτηση ή αποστολή προσωπικών στοιχείων και φωτογραφιών στους λογαριασμούς σου όπως ονοματεπώνυμο, διεύθυνση, τηλέφωνο, σχολείο, φωτογραφίες δικές σου ή των συμμαθητών σου.
- ✓ Τράκαρε ξανά τους φίλους που έβλεπες στους λογαριασμούς σου. Τους γνωρίζεις και στην πραγματική ζωή;
- ✓ Ειδοποίησε αμέσως τους γονείς σου αν κάποιος χρήστης σε κάνει να αισθάνεσαι άβολο σε μια συνομιλία, καθώς και όταν σου ζητήσει να του στείλεις φωτογραφία σου ή να συναντηθεί μαζί του.

Μάθε περισσότερα για την ασφαλή χρήση στο www.cyberkid.gov.gr ή κατεβάζοντας την εφαρμογή Cyberkid. Σε περίπτωση ανάγκης, επικοινωνήστε με τη Διεύθυνση Διωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος στο 11188 ή στέλνοντας email στο ccu@cybercrimeunit.gov.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ



SOCIAL MEDIA – ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

- Πριν αναρτήσεις, σκέψου τα δικαιώματά σου αλλά και τα δικαιώματα των άλλων.
- Μην κάνεις δεκάτ'αφήματα φίλων αγνώστων και θυμήσου ότι ο «φίλος φίλου» δεν είναι δικός σου φίλος.
- Πριν αναρτήσεις κάποιο στοιγ, σκέψου το καλά. Δείχνει ωριμότητα και σεσημασμένη υπευθυνότητα το πού και με ποιους είσαι.
- Τα social media συχνά προβάλλουν έναν εύλογο τρόπο ζωής, ένα τέλεια πρότυπο ανθρώπου που είναι «μίσος σε όλα». Δεν πρέπει να αλλάξεις συμπεριφορά προκειμένου να προσαρμοστείς στο «πρότυπο» των social media και να γίνεις αδύναμος, αν δεν προσαρμοστείς στα πρότυπα των άλλων χρηστών.
- Στα social media διαδίδονται συχνά **παρεπληκτικές ή πλήρως ψευδείς ειδήσεις (fake news)**. Επίλεξε να ενημερώνεσαι από αξιόπιστες πηγές και να διασταυρώνεις τις πληροφορίες που εμφανίζονται στο διαδίκτυο.
- Σε περίπτωση υπακοπής του λογαριασμού σου, ενημέρωσε τις εποχές σου και ανέφερε την κλητή του στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης που χρησιμοποιείς μέσω της προσεγγίμενης από αυτό διαδικασίας (report).
- Θυμήσου: Μπορεί να πάρει χρόνο να δημιουργηθεί ένας λογαριασμός και λίγα δευτερόλεπτα για να χαθεί.
- **Ασφάλισε τους λογαριασμούς σου** (χρησιμοποιώντας την επιλογή two-step authentication, δυνατός εκδικασίας πρόσβασης και διαφορετικούς ανά λογαριασμό).



ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

- Παίζε με όραση και κανόνες!
- Μην χρησιμοποιείς ψευδώνυμα (nicknames) που δίνουν το φύλο και την ηλικία σου.
- Να είσαι ιδιαίτερα απαιλετικός όταν σε ένα παιχνίδι επικρατεί μαζί σου ένας άγνωστος χρήστης και ακολουθήσε τη διαδικασία αναφοράς (report) ή/και μηλέκαρίματος (block), εάν σε εννοεί.
- Φρόντισε να έχεις έναν **ασφαλή λογαριασμό**, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στον κωδικό πρόσβασης (password) που χρησιμοποιείς.
- Πρόσεξε πόση ώρα περνάς παίζοντας το αγαπημένο σου παιχνίδι για να μη χάσεις τον έλεγχο και εθιστείς.



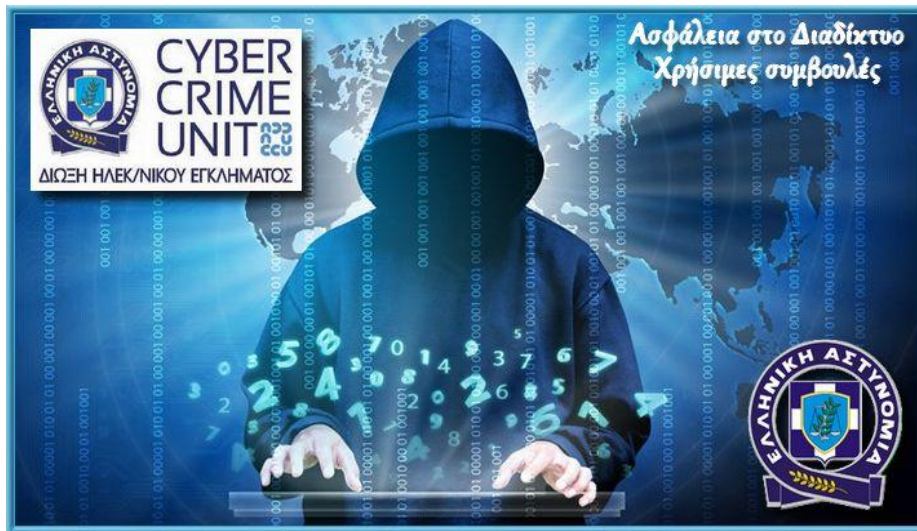
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

- Κάνε αγορές μόνο από αξιόπιστες ιστοσελίδες (sites).
- Πρόσεξε που καταχωρείς τον αριθμό της πιστωτικής σου κάρτας.
- Επίλεξε την αντικαταβολή ως τρόπο πληρωμής ή μια προπληρωμένη κάρτα (Prepaid).



ΚΙΝΗΤΑ

- Κάνε εγκατάσταση εφαρμογών μόνο μέσω των επίσημων καταστημάτων.
- Απόφυγε τη σύνδεση σε δωρεάν wi-fi, γιατί μπορεί να σου κοστίζει ακριβά, θέτοντας σε κίνδυνο την ασφάλεια της συσκευής σου και των αρχικών σου.

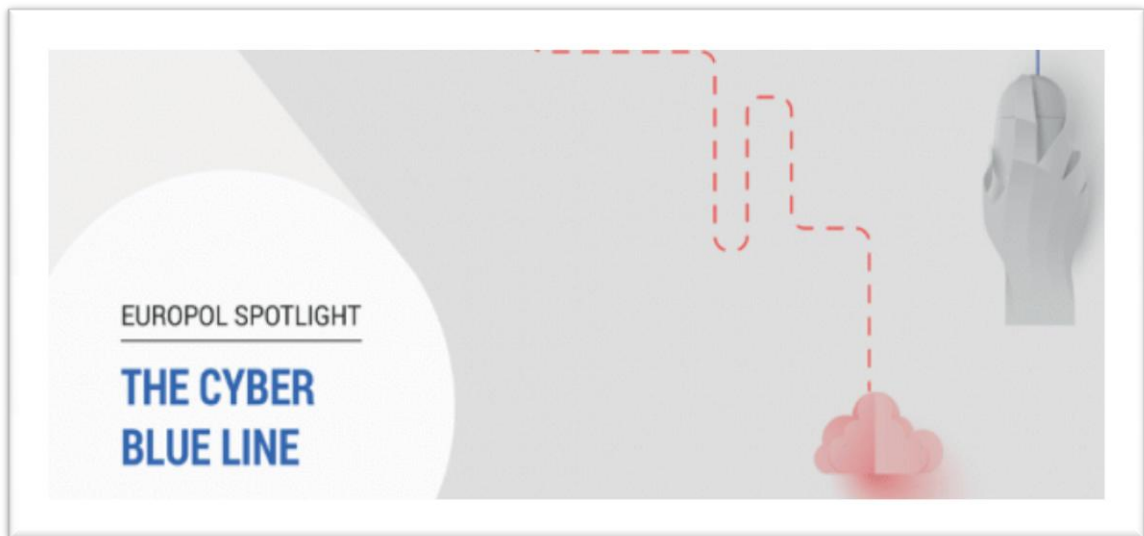


Η διαδικασία της καταγγελίας σύμφωνα με το SafeLine έχει έξι (6) απλά βήματα:



EUROLIFE FFH

A FAIRFAX Company



Europol Spotlight - The Cyber Blue Line

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Berents, H, 2015. *Children, violence, and social exclusion: negotiation of everyday insecurity in a Colombian barrio* *Critical Studies on Security*. doi.org/10.1080/21624887.2015.1014703

<http://dx.doi.org/10.1080/21624887.2015.1014703> (πρόσβαση στις 19/8/2021)

Chawki, M., 2021. *Online Child Pornography: A New Challenge for the Society*, *CONSCIENS CONFERENCE PROCEEDINGS*. DOI: 10.5281/zenodo.4542310

OECD, (1986). *Computer related crime: An analysis of legal policy*. Paris: OECD

Quaglio, G. & Millar, S., 2020. *Potentially negative effects of internet use*, IN-DEPTH ANALYSIS: Panel for the Future of Science and Technology, EPRS | European Parliamentary Research Service Scientific Foresight Unit (STOA) PE 641.540

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/641540/EPRS_IDA\(2020\)641540_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/641540/EPRS_IDA(2020)641540_EN.pdf) (πρόσβαση στις 29/8/2021)

Europol, 2017. *STOP CHILD ABUSE TRACE an OBJECT*. Δελτίο τύπου

<https://www.europol.europa.eu/stopchildabuse> (Πρόσβαση στις 29/9/2021)

Ευρωπαϊκή Ένωση (2010) *Σχέδιο στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας για την Ευρωπαϊκή Ένωση*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ.

EUR - LEX [COM (2020) 605 final] *EU Security Union Strategy*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1596452256370&uri=CELEX:52020DC0605> (Πρόσβαση στις 29/9/2021)

Η Σύμβαση για το Κυβερνοέγκλημα του Συμβουλίου της Ευρώπης (CETS No. 185)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010PC0517&from=EN> (Πρόσβαση στις 13/08/2021)

Europol (2021), The Cyber Blue Line, Europol Spotlight Report series, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://www.europol.europa.eu/europol-spotlight/europol-spotlight-cyber-blue-line> (Πρόσβαση στις 13/08/2021)

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αλεξιάδης, Στ. (2004). *Εγκληματολογία*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας

Βιδάλη, Σ., (2012). *Αστυνομία Έλεγχος του Εγκλήματος και Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Βουλιέρη, Β., *Οι αρνητικές επιδράσεις του Διαδικτύου* [CSi News]. <https://www.csii.gr/oi-arnitikes-epidraseis-toy-diadiktyoy/> (ανακτήθηκε στις 16-08-2021)

Γρηγοράκη, Μ., Περάκη, Φ. & Πολίτη Α., (2014). Ηλεκτρονικός εκφοβισμός στην παιδική και εφηβική ηλικία: διερευνώντας το φαινόμενο όπως εκδηλώνεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, Τομ. 2014, σελ 663-672

Δαλακούρας, Θ. (2018) *Ηλεκτρονικό έγκλημα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Δάρα, Μ. & Τσίτσικα, Α., (2014). *Αυτοκτονική Συμπεριφορά στο Διαδίκτυο*, Μονάδα Εφηβικής Υγείας, Β' Παιδιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Νοσοκομείο Παίδων «Παν. & Αγλ. Κυριακού» <https://www.youth-health.gr/index.php?pid=27&sn=123> (ανακτήθηκε στις 05-10-2021)

Δημητρακόπουλος, Μ., (2021) *Πότε ο νόμος δε θεωρεί αδίκημα το σεξ με 15χρονα παιδιά*, [ΕΘΝΟΣ] https://www.ethnos.gr/ellada/147276_dimitrakopoylos-pote-o-nomos-den-theorei-adikima-sex-me-15hrona-paidia (ανακτήθηκε στις 13-10-2021)

Ζέρβα, Π., *Παιδική πορνογραφία: Ποια σημάδια πρέπει να θορυβήσουν τους γονείς;* [CSi News]. <https://www.csii.gr/paidiki-pornografia-poia-simadia-prepei-na-thoryvisoy-n-toys-goneis/> (ανακτήθηκε στις 29-07-2021)

Θεοφίλου, Μ. *Διαδίκτυο: Εθισμός, πρόληψη και τρόποι αντιμετώπισης* [paidiatros] Ψυχολογία. <https://www.paidiatros.com/efivos/psychologia/internet-addiction-prevention> (ανακτήθηκε στην 01-10-2021)

Ιωάννου, Χ. *Διαδίκτυο. Χρήση, κατάχρηση, εθισμός*. [paidiatros] Ψυχολογία. <https://www.paidiatros.com/efivos/psychologia/internet-use-abuse-addiction> (ανακτήθηκε στις 29-07-2021)

Ιωάννου, Κ. *Τι μπορεί να υπάρχει στο μυαλό ενός παιδόφιλου*, [CSi News]. : <https://www.csii.gr/ti-mporei-na-yparchei-sto-myalo-enos-pai/> (πρόσβαση 05-09-2021)

Ιωάννου, Κ. (2019). *ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ: Η αυτοκτονία του 15χρονου στο Κερασίни προάγγελος νέας αρρωστημένης διαδικτυακής πρόκλησης*; [CSi News]. <https://www.csii.gr/apokleistiko-i-aytoktonia-toy-15chronoy-sto-keratsini-proaggelos-neas-arrostimenis-diadiktyakis-proklisis/> (ανακτήθηκε στις 29-07-2021)

Καραθάνος, Λ., (2014). *Το αδίκημα της Παιδικής Πορνογραφίας και η αντιμετώπισή του από τα ποινικά συστήματα των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης*. Διδακτορική διατριβή, Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών & Ανατολικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Κιούπης, Δ. (1999). *Ποινικό Δίκαιο και Internet*. Αθήνα- Κομοτηνή: Α.Ν. Σάκκουλας

Κουράκης Ν., (2006). *Ασφάλεια και ελευθερία: Τα μεταξύ τους στατικά και δυναμικά όρια*. Αθήνα- Κομοτηνή: Α.Ν. Σάκκουλας

Κουφού, Α., *Η Europol ζητάει τη βοήθεια του κοινού – stop child abuse – trace an object* [CSi News]. <https://www.csii.gr/i-europol-zitaei-ti-voitheia-toy-koinoy-stop-child-abuse-trace-an-object/> (ανακτήθηκε στις 25-08-2021)

Μαντζούφας, Π. (2006). *Συνταγματική προστασία των δικαιωμάτων στην κοινωνία της Διακινδύνευσης*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας

Μπισιούκης, Δ. (2020). *Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο. Πώς λειτουργεί και τι πρέπει να γνωρίζουμε*. [CSi News]. <https://www.csii.gr/i-paidiki-pornografia-sto-diadiktyo-pos-leitoyrgei-kai-ti-prepei-na-gnorizoyme/> (ανακτήθηκε στις 21-08-2021)

Νεραντζή, Ε.,(2018) *Ο κανόνας «3-6-9-12» για την οθόνη και τα παιδιά*. [Psychopedia] <https://psychopedia.gr/o-kanonas-3-6-9-12-gia-tin-othoni-ke-ta-paidia-3/> (ανακτήθηκε στις 13-10-2021)

Νικολαΐδου, Χ. (2012) *Ελευθερία*. Αθήνα: Εκδόσεις APNOΣ studies & publishing

Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2018) *Η Ηθική στο Διαδίκτυο και το Ηλεκτρονικό Έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Πανούσης, Γ, (2007). *Εγκληματογενείς και Εγκληματολόγοι*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Παπαθανασίου, Α. & Γερμανός, Γ. (2015) *Εξέλιξη και ανάπτυξη νέων μορφών ψηφιακής εγκληματικότητας στον Κυβερνοχώρο σε εποχές κρίσης: Τιμητικός τόμος Νέστορα Κουράκη*. Αθήνα: Εγκληματολογικό Συνέδριο, προσβάσιμο και σε <http://crime-in-crisis.com/>(ανακτήθηκε στις 19-08-2021)

Σεφεριάδης, Δ. *Η αυτοκτονία στην εφηβεία*. [Κέντρο Ψυχολογίας και Ψυχοθεραπείας].
http://www.dimseferiadis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=113&Itemid=152 (ανακτήθηκε στις 11-08-2021)

Σκλιάμη, Ι., *Έκθεση σε online πορνογραφία: οι συνέπειες στην ευημερία των νέων* [CSi News <https://www.csii.gr/ekthesi-se-online-pornografia-oi-synepeies-stin-eyimeria-ton-neon/> (ανακτήθηκε στις 11-08-2021)

Σπαθή, Θ., (2021). *Το φαινόμενο του κυβερνοεκφοβισμού (cyberbullying) στην Ελλάδα και το εξωτερικό*. <https://www.crimetimes.gr/to-fainomeno-tou-kyvernoekfovismoy-cyberbullying-sthn-ellada-kai-to-ekswteriko/> (ανακτήθηκε στις 09-10-2021).

Σπυρόπουλος, Φ. (2014). *Χωρίς δικαίωμα πρόσβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα*. Διδακτορική διατριβή, Τμήματος Νομικής του Τομέα Πονικών Επιστημών. , Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο

Σφακιανάκης, Ε. & Σιώμος, Κ. & Φλώρος, Γ. (2012). *Εθισμός στο Διαδίκτυο- Ψυχολογικές απόψεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Α. Λιβάνη

Σχοινάς, Μ., (2021). *Η κυβερνοασφάλεια είναι ζήτημα που αφορά στην κοινωνία, την κυριαρχία και την εθνική ασφάλεια*. [capital.gr] <https://www.capital.gr/diethni/3580515/m-sxoinas-i-kubernoasfaleia-einai-zitima-pou-afora-stin-koinonia-tin-kuriarxia-kai-tin-ethniki-asfaleia> (ανακτήθηκε στις 08-09-2021).

Τζιφάκης, Ν., Φακιολάς, Ε. (2016) *Η έννοια της ασφάλειας στη θεωρία των Διεθνών Σχέσεων*, στο Μεταξάς, Α-Ι.Δ.. (επιμ.), *Πολιτική Επιστήμη Διακλαδική και συγχρονική διερεύνηση της Πολιτικής Πράξης*, Τόμος VII, ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: Συσχετισμοί & Διεξαρτήσεις. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σσ. 141-159

Τσίτσικα, Α.(2014) *Κατάχρηση διαδικτύου - Συμπεριφορές εξάρτησης Διαθέσιμο μέσω <https://www.youth-health.gr/index.php?pid=27&sn=121>* (Πρόσβαση 27-09-2021)

Τσίτσικα, Α., Κορμάς, Γ., Δημητρακοπούλου, Β., Μπικούλη, Δ., Αθανασίου, Κ., Κριτσέλη, Ε., Τζανικιάν, Μ., Τζαβέλα, Ε., Αντωνογεώργος, Γ., Καββαδίας, Γ., Καφετζής, Δ. (2011) *Συμπεριφορές Εξάρτησης («Εθισμός») στο Διαδίκτυο-Internet στους Έλληνες Εφήβους*. 4ο Εντατικό Σεμινάριο Εφηβικής Ιατρικής – State of The Art Adolescent Medicine Course. Αθήνα, (Βραβείο Ελληνικής Παιδιατρικής Εταιρείας).

Τσουραμάνης, Χ. (2002). *Internet και Ποινική δικαιοσύνη: Πορνογραφία και internet*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Τσουραμάνης, Χ. (2007). *Η ψηφιακή (ηλεκτρονική) εγκληματικότητα στο πλαίσιο της «θεωρίας της καθημερινής δραστηριότητας» (Routine Activity Theory) στο Γεωργούλας, Στ. (επ.) Η Εγκληματολογία στην Ελλάδα Σήμερα: Τιμητικός Τόμος για τον Στέργιο Αλεξιάδη*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΨΜ, σσ. 155-161

Χρυσόγονος, Κ.Χ., (2006) *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, (2021) *Λευκή Βίβλος*

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Δ/ση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος:

<https://www.cyberkid.gov.gr/cyberkid/ψηφιακό-υλικό/φυλλάδια>

<https://cyberalert.gr/leaflets/> (Πρόσβαση 10-08-2021)

Ελληνική Αστυνομία:

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=8194:

(Πρόσβαση 09-08-2021)

Ευρωπαϊκή Αστυνομία: <https://www.europol.europa.eu/el/about-europol>: (Πρόσβαση 29-09-2021)

Ευρωπαϊκή Αστυνομία: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/cybercrime>: (Πρόσβαση 28-09-2021)

Ιστότοποι Ελληνικής Αστυνομίας <https://www.cyberkid.gov.gr/cyberkid/ψηφιακό-υλικό/φυλλάδια> (Πρόσβαση 10-08-2021)

Ιστότοποι Ελληνικής Αστυνομίας <https://cyberalert.gr/about-cyber-alert/> (Πρόσβαση 10-08-2021)

Ιστότοποι Ελληνικής Αστυνομίας <https://www.cyberkid.gov.gr> (Πρόσβαση 10-08-2021)

Κοινωνική Πολιτική, 2020. Στατιστικά καταγγελιών *SafeLine 2019*,

<https://socialpolicy.gr/2020/02/%ce%b1%cf%8d%ce%be%ce%b7%cf%83%ce%b7-%cf%83%cf%84%ce%b9%cf%82-%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%b1%ce%b3%ce%b3%ce%b5%ce%bb%ce%af%ce%b5%cf%82-%ce%b4%ce%b9%ce%b1%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%84%cf%85%ce%b1%ce%ba%ce%ae.html>

<https://socialpolicy.gr/2020/02/%ce%b1%cf%8d%ce%be%ce%b7%cf%83%ce%b7-%cf%83%cf%84%ce%b9%cf%82-%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%b1%ce%b3%ce%b3%ce%b5%ce%bb%ce%af%ce%b5%cf%82-%ce%b4%ce%b9%ce%b1%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%84%cf%85%ce%b1%ce%ba%ce%ae.html>

<https://socialpolicy.gr/2020/02/%ce%b1%cf%8d%ce%be%ce%b7%cf%83%ce%b7-%cf%83%cf%84%ce%b9%cf%82-%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%b1%ce%b3%ce%b3%ce%b5%ce%bb%ce%af%ce%b5%cf%82-%ce%b4%ce%b9%ce%b1%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%84%cf%85%ce%b1%ce%ba%ce%ae.html> (Πρόσβαση 28-09-2021)

N. 4267/2014 <https://www.e-nomothesia.gr/kat-anilikoi/n-4267-2014.html> (πρόσβαση στις 30/09/2021)

Υπουργείο προστασίας του Πολίτη:

http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=5692&Itemid=533&lang=&lang= (Πρόσβαση 27-09-2021)

Υπουργείο προστασίας του Πολίτη:

http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=5739&Itemid=533&lang=&lang= (Πρόσβαση 27-09-2021)

Υπουργείο προστασίας του Πολίτη: <https://www.ydeap.gr/isf-p-tameio-esoterikis-asfaleias-astynomiki-synergasia/ethniko-programma/> (Πρόσβαση 27-09-2021)

Χαμόγελο του Παιδιού www.hamogelo.gr

Συνέντευξη 1, Αξιωματικός της ελληνικής αστυνομίας, 04-10-2021

Συνέντευξη 2, Αξιωματικός της ελληνικής αστυνομίας, 04-10-2021

Συνέντευξη 3, Αξιωματικός της ελληνικής αστυνομίας, 04-10-2021

Συνέντευξη 4, Αξιωματικός της ελληνικής αστυνομίας, 04-10-2021

Συνέντευξη 5, Αξιωματικός της ελληνικής αστυνομίας, 04-10-2021